

Onderwerp: **Energie uit water als strategische pijler voor energiezekerheid en industriële groei**

Den Haag 2 december 2025

Geachte heer Van Haersma Buma,

Nederland staat op een kruispunt. De toekomstige energievoorziening moet niet alleen duurzaam zijn, én **zeker, betaalbaar en autonoom**. Innovatieve hernieuwbare energie op zee en aan de kust—zoals golfenergie, offshore zonne-energie en offshore energieopslag, maar ook 'inshore' toepassingen in delta's zoals getijdenenergie en energie uit verschil tussen zoet-zout water (Blue Energy)—biedt het nieuwe kabinet een strategische kans om de nationale energieveiligheid te versterken én tegelijkertijd economische groei in een nieuwe industriële sector te stimuleren.

1. Geopolitieke energie-onafhankelijkheid als harde noodzaak

Europa is opnieuw kwetsbaar voor buitenlandse energie-invloeden. Door naast offshore wind ook alternatieve energietechnieken te ontwikkelen, ontstaat een robuuste energiemix met minder afhankelijkheid van geïmporteerde energie en schaarse materialen. Deze energie uit water technologieën leveren wanneer de zonen windproductie op zee laag is. Dat versterkt de leveringszekerheid en verlaagt de systeemkosten.

2. Versterking van de Nederlandse hoogwaardige maakindustrie

Nederland heeft unieke kansen om koploper te worden in de productie, testen en export van innovatieve energie uit water technologie. Een gericht innovatie- en demonstratiebeleid (TRL 4–8) creëert hoogwaardige banen, behoudt specifiek talent en vergroot onze industriële maakindustrie, precies de groene (in dit geval blauwe) economische motor waarop een nieuw kabinet wil bouwen.

3. Slim en stabiel beleid om innovatie versneld naar de markt te brengen

De huidige beleidskaders zijn onvoldoende toegesneden op nieuwe energietechnologie. Vier concrete stappen lossen dit op, zonder grote nieuwe budgettaire lasten:

- **Introduceer regelluwe experimenteerruimtes op zee (dichtbij de kust) en in bestaande infrastructuur (keringen) en versnel vergunningstrajecten** voor innovatieve energie uit water technologie.
- **Verduidelijk governance** via één centraal loket voor de beoordeling van vergunningen en risicobeoordeling van innovatieve energie uit water projecten.
- **Maak financiering toegankelijker** via eenvoudige mechanismen zoals feed-in-tarieven of incrementele demonstratiebudgetten — bewezen effectief, laag risico.

- **Bied structurele, langjarige ondersteuning aan kansrijke sectoren.** Kies energie uit water als strategische sector waarin Nederland voorop loopt en investeer consistent om deze koppositie te behouden.

4. Multipurpose offshore ruimte en gedeelde infrastructuur verlagen kosten

Door verschillende energiesystemen te combineren (wind, zon, getij, golf, opslag) kunnen kabels, funderingen en ruimte efficiënter worden gebruikt. Dat verlaagt kosten, versnelt realisatie, en maximaliseert economische waarde van de Noordzee én beperkt het ruimtegebruik. Door projecten te ontwerpen in harmonie met de natuur en biodiversiteit te versterken, kunnen deze initiatieven niet alleen energie leveren, maar ook een positieve impact hebben op het mariene ecosysteem. Stuur hierop in de kavelbesluiten en tenders.

5. Strategisch belang voor het Nederlandse energiesysteem

Innovatieve technologieën dragen bij aan netstabiliteit, verminderen congestie en zorgen voor een betere koppeling met waterstof en opslag. Daardoor wordt het energiesysteem aantoonbaar goedkoper, flexibeler en betrouwbaarder — precies wat nodig is bij snel stijgende vraag en beperkte netcapaciteit. Andere landen laten dit al zien, onder meer via de resultaten van EvolveEnergy.eu.

Aanbeveling

Neem in het regeerakkoord een gerichte innovatieparagraaf op voor energie uit water, met focus op:

1. Geopolitieke onafhankelijkheid (energiezekerheid via diversificatie).
2. Versterking van de Nederlandse (maritieme) maakindustrie.
3. Slim en flexibel beleid voor demonstratie en markttoegang.

Dit is geen kostenpost, maar een strategische investering in economische groei, nationale veiligheid en technologische soevereiniteit.

Met vriendelijke groet,

Peter Scheijgrond
Voorzitter EWA

MARIN

O. Waals
Algemeen Directeur

Namens NWP

Rick Elmendorp
Directeur
Netherlands Water
Partnership

Namens Campus@Sea

Jan-Hendrik Schretlen
Directeur

Dutch Energy from
Water Association (EWA)

www.energieuitwater.nl

Namens DMEC

Benjamin Lenner
CEO DMEC

Namens Buccaneer

Kirsten Ruiters
Managing Director

BUREAU WOORDVOERING KABINET FORMATIE

POSTBUS 20018

2500 EA DEN HAAG

RS4CC - #X830XDX#00#0000#

NL - 2271 BZ - 41

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

EWA
T.a.v. de heer P. Scheijgrond
P/a Schoolstraat 41
2271 BZ VOORBURG

Kenmerk: 202500754

Den Haag, 12 december 2025

Geachte heer Scheijgrond,

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Wellicht ten overvloede, zoals op de website (www.kabinetsformatie2025) staat vermeld, worden alle brieven aan de informateur openbaar gemaakt.

Hoogachtend,

Rianne Letschert
Informateur

De Tweede Kamer

Ter attentie van informateur de heer S. Buma

Postbus 20018

2500 EA DEN HAAG

202500755
Schoonoord, 5 December 2025

Betreft: Onveiligheid in landelijk gebied door problematiek wolf

Geachte heer Buma,

In het kader van de lopende kabinetsformatie wil ik uw aandacht vestigen op een onderwerp dat, ondanks zijn urgentie, vooralsnog nauwelijks aan bod lijkt te komen in Den Haag: de door de aanwezigheid van wolven snel toegenomen onveiligheid voor bewoners in het landelijk gebied.

Na een aantal jaren redelijk in harmonie geleefd te hebben met toen nog geringe aantallen en nog schuwe wolven, neemt het aantal incidenten sterk toe. Naast weidedieren (die helaas ook achter goedgekeurde wolfwerende rasters aangevallen en verscheurd worden), worden ook hardlopers, fietsers, kinderen en honden aangevallen. In tegenstelling tot wat 'experts' beweren: ook kort aangelijnde honden worden aangevallen en ernstig verwond. De wolven zijn niet meer schuw en begeven zich, ook overdag, actief in de nabijheid van mensen.

Wolven komen dus niet langer alleen in natuurgebieden voor, maar worden nu ook veelvuldig binnen of nabij woonwijken waargenomen. En dat zijn helaas niet alleen zwervers die een nieuw territorium zoeken. Voor inwoners van Gelderland, Utrecht, Drenthe en Friesland, de provincies waar de wolf zich gevestigd heeft (en waar hun aantal snel groeit), leidt dit tot een voortdurend gevoel van onveiligheid. Het uitlaten van een hond – iets wat normaal gesproken vanzelfsprekend en veilig zou moeten zijn – is voor velen een stressvol moment geworden. En kan alleen door continu alert te zijn op gevaar en prikstokken, fluiten/toeters, spray en andere verdedigingsmiddelen mee te nemen.

Maar er speelt meer dan het niet meer kunnen houden van graas- c.q. weidedieren en het niet meer uit kunnen laten van de hond. Hulphonden kunnen niet meer opgeleid worden. Kinderen kunnen niet meer veilig naar school of naar de sportclub fietsen. Horeca ziet het aantal klanten teruglopen. De heide wordt niet meer begrasd door schapen en dreigt daardoor te verdwijnen.

Er is grote maatschappelijke onrust en toegenomen polarisatie tussen dat deel van het platteland waar men de problemen met de wolf dagelijks ervaart, en o.a. de Randstad waar men de wolf van een veilige afstand bekijkt, en de problemen bagatelliseert dan wel ontkent.

De overheid heeft volgens de Grondwet de taak om haar burgers een veilige leefomgeving te bieden. Wanneer inwoners in hun dagelijkse leven niet meer veilig zijn, is ingrijpen dus noodzakelijk. Dit heeft de overheid tot nu toe nagelaten. De overheid neemt daarmee, naast aanvallen op dieren, ook bewust het risico op meer dan de drie aanvallen op kinderen die er tot nu toe al waren. Gelukkig hadden die nog een goede afloop....

Ik verzoek u daarom deze kwestie expliciet op de agenda te zetten tijdens de kabinetsformatie. Een helder, praktisch en uitvoerbaar wolvenbeleid is dringend noodzakelijk om zowel de veiligheid van inwoners als van hun dieren te waarborgen.

Ik vertrouw erop dat u de veiligheid en leefbaarheid op het platteland serieus neemt en dat dit onderwerp meegenomen wordt in de komende gesprekken.

Met vriendelijke groet,

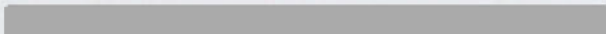
De Vosakker

de Vosakker v.o.f.

Slenerweg 22
7848 AJ Schoonoord

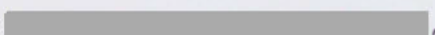
Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

De Vosakker

Sienerweg 66
7848 AJ SCHOONOORD

Kenmerk: 202500756

Den Haag, 12 december 2025

Geachte ,

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Wellicht ten overvloede, zoals op de website (www.kabinetsformatie2025) staat vermeld, worden alle brieven aan de informateur openbaar gemaakt.

Hoogachtend,

Rianne Letschert
Informateur

BRIEF AAN DE INFORMATEUR

Over toegang tot zorg van onverzekerde mensen

8 december 2025

Geachte heer Buma, informateur,

De **ambassadeurs van de Nederlandse Straatdokers Groep (NSG)** vragen uw dringende aandacht voor de ernstige, maar vermijdbare gezondheidsschade en de hoge maatschappelijke kosten die ontstaan wanneer mensen door het ontbreken van een zorgverzekering geen tijdige toegang krijgen tot noodzakelijke zorg. De groei van het aantal onverzekerde personen maakt deze problematiek steeds urgenter.

Rapportages IGJ en Erasmus MC

Twee recente publicaties onderstrepen de urgentie. De **Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd** concludeert¹ dat er nog altijd onacceptabele gezondheidsverschillen bestaan en dat onverzekerde leidt tot te late zorg en daarmee verergering van klachten en hogere kosten. Het zojuist afgeronde onderzoek² van **Erasmus MC** reconstrueert de zorgtrajecten van tien onverzekerde patiënten en laat zien hoe structurele barrières leiden tot menselijk leed, complexe zorgvragen en onnodig hoge maatschappelijke uitgaven. Inclusief risico's voor veiligheid en openbare orde.

Aanbevelingen

Op basis van de deze rapporten en de ervaringen van straatzorgverleners doen wij een aantal aanbevelingen. Wij verzoeken u dringend deze mee te nemen in de formatie:

1. **Beschouw onverzekerde als een alarmsignaal van kwetsbaarheid.** Onverzekerde zijn moet leiden tot snellere inzet van zorg en ondersteuning, niet tot uitsluiting of zorgmijding.
2. **Voorkom het weigeren van toegang tot zorg.** Noodzakelijke zorg mag nooit worden geblokkeerd door administratieve drempels, rode-kaartsystemen of onduidelijkheid over betaling. Voorkom cherry picking door zorginstellingen, waardoor juist de mensen met de grootste zorgbehoefte te vaak geweerd worden. Toezichthouder IGJ en NZa moeten hier actief op handhaven.
3. **Hanteer de norm: nooit ontslag naar de straat.** Ontslag uit een ziekenhuis of andere zorginstelling mag pas plaatsvinden wanneer er een passende vervolgplek én een warme overdracht is geregeld. Dit voorkomt terugval, escalatie en kostbare heropnames.
4. **Versterk regionale samenwerking.** Afstemming tussen lokale zorginstellingen, gemeenten en maatschappelijke organisaties is noodzakelijk om te voorkomen dat mensen tussen de schotten vallen. Zorg ervoor dat in elke centrumgemeente in Nederland zorg toegankelijk is voor deze groep.
5. **Wijs een verantwoordelijke aan voor de regionale samenwerking.** Om de genoemde samenwerking vorm te geven, maar ook in de uitvoering ervan wanneer het gaat over beslissingen over (vervolg)zorg aan een individu. Met mandaat én budget om impasses te doorbreken en zorg te versnellen in die gevallen die daar om vragen.

¹ Publicatie IGJ van 1 december 2025 *Stel zorgverleners in staat om medisch noodzakelijke zorg aan onverzekerden te bieden*

² *Onverzekerde en ziek in Nederland*; 2 december 2025 door Sophie van Dongen en Ed van Beeck, Erasmus MC, Afdeling Maatschappelijke Gezondheidszorg.

6. **Herzie de koppeling tussen zorgverzekering en BRP-inschrijving.** Koppel de verzekering aan het BSN in plaats van de BRP om te voorkomen dat mensen door dak-, thuisloosheid of administratieve uitschrijving onverzekerd raken of zich niet kunnen verzekeren.
7. Volg de met 150 stemmen aangenomen motie³ op waarin de regering wordt gevraagd een **maatschappelijke kosten en baten analyse** (MKBA) te doen naar de effecten van niet-verleende zorg aan onverzekerde patiënten.

Het is mogelijk

Straatzorgverleners zien dagelijks de gevolgen van uitgestelde zorg en systeemfouten. Met betrekkelijk eenvoudige aanpassingen kan veel menselijk leed én veel maatschappelijke kosten worden voorkomen. Zij staan klaar om hun praktijkervaring te delen en mee te denken over uitvoerbare oplossingen. Er zijn tal van voorbeelden van lokale samenwerking en het gebruikmaken van bestaande financiële regelingen voor onverzekerden die laten zien wat er wel kan.

Het eerdere Plan van Maatschappelijke Opvang (2005–2010) liet bovendien zien wat **integraal beleid** kan bereiken: voor 13.000 mensen werden huisvesting, inkomen, dagbesteding en GGZ-begeleiding gerealiseerd. Dit leidde tot minder criminaliteit, meer veiligheidsgevoel, minder detentiecapaciteit én een halvering van niet-natuurlijke sterfte en suïcides. Overweeg het herintroduceren van zo'n plan en zorg voor interdepartementale uitwisseling van kosten en baten.

Met hoogachting,

De ambassadeurs van de Nederlandse Straatdokers Groep (NSG)

Georgette Fijneman, Directievoorzitter Zilveren Kuis

Peter Heijkoop, Burgemeester Leiden

Maarten van Ooijen, Programmadirecteur Leger des Heils, voormalig Staatssecretaris VWS

CC: vaste commissie Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Tweede Kamer

Contact

Dinand Abels
directeur Stichting Nederlandse Straatdokers Groep

³ *Motie Jansen 36 600 XVI nr. 192 over onderzoek naar de relatie tussen niet verleende medisch noodzakelijke zorg en de daaruit voortvloeiende kosten en effecten (21 mei 2025).*

BRIEF AAN DE INFORMATEUR

Over toegang tot zorg van onverzekerde mensen

8 december 2025

Geachte heer Buma, informateur,

De **ambassadeurs van de Nederlandse Straatdokers Groep (NSG)** vragen uw dringende aandacht voor de ernstige, maar vermijdbare gezondheidsschade en de hoge maatschappelijke kosten die ontstaan wanneer mensen door het ontbreken van een zorgverzekering geen tijdige toegang krijgen tot noodzakelijke zorg. De groei van het aantal onverzekerde personen maakt deze problematiek steeds urgenter.

Rapportages IGJ en Erasmus MC

Twee recente publicaties onderstrepen de urgentie. De **Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd** concludeert¹ dat er nog altijd onacceptabele gezondheidsverschillen bestaan en dat onverzekerde leidt tot te late zorg en daarmee verergering van klachten en hogere kosten. Het zojuist afgeronde onderzoek² van **Erasmus MC** reconstrueert de zorgtrajecten van tien onverzekerde patiënten en laat zien hoe structurele barrières leiden tot menselijk leed, complexe zorgvragen en onnodig hoge maatschappelijke uitgaven. Inclusief risico's voor veiligheid en openbare orde.

Aanbevelingen

Op basis van de deze rapporten en de ervaringen van straatzorgverleners doen wij een aantal aanbevelingen. Wij verzoeken u dringend deze mee te nemen in de formatie:

1. **Beschouw onverzekerde als een alarmsignaal van kwetsbaarheid.** Onverzekerde zijn moet leiden tot snellere inzet van zorg en ondersteuning, niet tot uitsluiting of zorgmijding.
2. **Voorkom het weigeren van toegang tot zorg.** Noodzakelijke zorg mag nooit worden geblokkeerd door administratieve drempels, rode-kaartsystemen of onduidelijkheid over betaling. Voorkom cherry picking door zorginstellingen, waardoor juist de mensen met de grootste zorgbehoefte te vaak geweerd worden. Toezichthouder IGJ en NZa moeten hier actief op handhaven.
3. **Hanteer de norm: nooit ontslag naar de straat.** Ontslag uit een ziekenhuis of andere zorginstelling mag pas plaatsvinden wanneer er een passende vervolgplek én een warme overdracht is geregeld. Dit voorkomt terugval, escalatie en kostbare heropnames.
4. **Versterk regionale samenwerking.** Afstemming tussen lokale zorginstellingen, gemeenten en maatschappelijke organisaties is noodzakelijk om te voorkomen dat mensen tussen de schotten vallen. Zorg ervoor dat in elke centrumgemeente in Nederland zorg toegankelijk is voor deze groep.
5. **Wijs een verantwoordelijke aan voor de regionale samenwerking.** Om de genoemde samenwerking vorm te geven, maar ook in de uitvoering ervan wanneer het gaat over beslissingen over (vervolg)zorg aan een individu. Met mandaat én budget om impasses te doorbreken en zorg te versnellen in die gevallen die daar om vragen.

¹ Publicatie IGJ van 1 december 2025 *Stel zorgverleners in staat om medisch noodzakelijke zorg aan onverzekerden te bieden*

² *Onverzekerde en ziek in Nederland*; 2 december 2025 door Sophie van Dongen en Ed van Beeck, Erasmus MC, Afdeling Maatschappelijke Gezondheidszorg.

6. **Herzie de koppeling tussen zorgverzekering en BRP-inschrijving.** Koppel de verzekering aan het BSN in plaats van de BRP om te voorkomen dat mensen door dak-, thuisloosheid of administratieve uitschrijving onverzekerd raken of zich niet kunnen verzekeren.
7. Volg de met 150 stemmen aangenomen motie³ op waarin de regering wordt gevraagd een **maatschappelijke kosten en baten analyse** (MKBA) te doen naar de effecten van niet-verleende zorg aan onverzekerde patiënten.

Het is mogelijk

Straatzorgverleners zien dagelijks de gevolgen van uitgestelde zorg en systeemfouten. Met betrekkelijk eenvoudige aanpassingen kan veel menselijk leed én veel maatschappelijke kosten worden voorkomen. Zij staan klaar om hun praktijkervaring te delen en mee te denken over uitvoerbare oplossingen. Er zijn tal van voorbeelden van lokale samenwerking en het gebruikmaken van bestaande financiële regelingen voor onverzekerden die laten zien wat er wel kan.

Het eerdere Plan van Maatschappelijke Opvang (2005–2010) liet bovendien zien wat **integraal beleid** kan bereiken: voor 13.000 mensen werden huisvesting, inkomen, dagbesteding en GGZ-begeleiding gerealiseerd. Dit leidde tot minder criminaliteit, meer veiligheidsgevoel, minder detentiecapaciteit én een halvering van niet-natuurlijke sterfte en suïcides. Overweeg het herintroduceren van zo'n plan en zorg voor interdepartementale uitwisseling van kosten en baten.

Met hoogachting,

De ambassadeurs van de Nederlandse Straatdokers Groep (NSG)

Georgette Fijneman, Directievoorzitter Zilveren Kuis

Peter Heijkoop, Burgemeester Leiden

Maarten van Ooijen, Programmadirecteur Leger des Heils, voormalig Staatssecretaris VWS

CC: vaste commissie Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Tweede Kamer

Contact

Dinand Abels
directeur Stichting Nederlandse Straatdokers Groep

³ *Motie Jansen 36 600 XVI nr. 192* over onderzoek naar de relatie tussen niet-verleende medisch noodzakelijke zorg en de daaruit voortvloeiende kosten en effecten (21 mei 2025).

NEDERLAND

L

Aan:

De Tweede Kamer

teu de heer Sybrand Buma,
informatie

teu Bureau Waardvoering
Kabinetsformatie

Postbus 20018

NS2CC - #X830X0X#00#0000#

2500 EA Den Haag

NSG, 3023 GH / 433

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Nederlandse Straatdokters Groep
T.a.v. ambassadeurs
P/a Mathenesserlaan 433
3023 GH ROTTERDAM

Kenmerk: 202500758

Den Haag, 12 december 2025

Geachte ambassadeurs,

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Wellicht ten overvloede, zoals op de website (www.kabinetsformatie2025) staat vermeld, worden alle brieven aan de informateur openbaar gemaakt.

Hoogachtend,

Rianne Letschert
Informateur

202500 759

Regio
Stedendriehoek

Apeldoorn • Deventer • Zutphen

Aan de informateur Dhr. S. van Haersma Buma
Bureau Woordvoering Kabinetsformatie
De Tweede Kamer
Postbus 20018 2500 EA Den Haag

Post- en bezoekadres
Zutphenseweg 6
7418 AJ Deventer

info@regiostedendriehoek.nl
www.regiostedendriehoek.nl

Datum: 02-12-2025

Geachte heer S. Haersma Buma en formatiepartners,

Namens de Regio Stedendriehoek geven wij u graag onze visie en aandachtspunten mee voor de komende kabinetsformatie. Omdat voor het Rijk hier een kans ligt om brede welvaart te versterken buiten de Randstad. In een regio die wil én kan groeien! De Regio Stedendriehoek is een samenwerkingsverband tussen 8 gemeenten (Apeldoorn, Brummen, Deventer, Epe, Heerde, Lochem, Voorst en Zutphen) en met een krachtige Economic Board.

De regio Stedendriehoek

Centraal in Nederland, waar stad en natuur elkaar ontmoeten, ligt de regio Stedendriehoek. Hier vind je ruimte om te groeien, ademruimte in het groen en een dynamische, veelzijdige economie. Acht sterke gemeenten van de Veluwe tot de IJssel en van Salland tot de Achterhoek, vinden elkaar in een gezamenlijke ambitie: werken aan een toekomstbestendige regio die aantrekkelijk blijft voor inwoners, bedrijven, studenten en bezoekers. Hier is ruimte voor innovatie en groene groei, terwijl we zuinig zijn op onze natuur, onze historie en onze kwaliteit van leven. We maken keuzes die goed zijn voor nu en later. Bedrijven innoveren, kennisinstellingen leiden de experts van morgen op en inwoners bouwen aan een veilige, verbonden en veerkrachtige regio. We weten dat afwachten geen optie is. Dus hier doen we het gewoon, duurzaam, innovatief en daadkrachtig.

Wonen en werken in balans

Wij gaan groeien met 48.000 woningen in 2050 met bijbehorende voorzieningen, werkgelegenheid en mobiliteit. Het Rijk heeft Apeldoorn (gebied binnenstad, stationsgebied spoorzone en kanaalzone) aangewezen als grootschalige woningbouwlocatie na 2030. Deze ontwikkeling is niet alleen van belang voor Apeldoorn zelf, maar speelt een cruciale rol in het versterken van de regionale woningmarkt.

Het huidige kabinet heeft geld vrijgemaakt voor projecten die op korte termijn woningen opleveren. Deze middelen zijn inmiddels uitgeput. **Het is nu aan het nieuwe kabinet om te zorgen dat de noodzakelijke mobiliteitsmaatregelen wel worden geborgd.** Zonder deze investeringen komt de groei van de Regio Stedendriehoek en daarmee de landelijke woningbouwopgave, in gevaar.

Bereikbaarheid

Ons doel is om de bereikbaarheid van de regio te verbeteren en daarmee ruimte te creëren voor groei. Wij zijn hét OV knooppunt voor Oost-Nederland, en verbinden Zwolle-Roosendaal en Enschede-Den Haag/Rotterdam/Amsterdam met elkaar. Onze regio is een relevant stedelijke knooppunt aan de North-Sea Baltic Corridor van het Europese TENT-T netwerk. Een goede multimodale bereikbaarheid is cruciaal voor duurzame economische groei en het verbeteren van de leefbaarheid. **De realisatie van het vierde perron in Deventer en het beschikbaar stellen van de mobiliteitsgelden voor de GWL in Apeldoorn zijn hierbij noodzakelijk.** Ook vragen we uw aandacht voor adequate maatregelen voor het bevaarbaar houden van de IJssel en Twentekanalen en de bereikbaarheid van de binnenhavens in oost Nederland.

Energietransitie

In de Stedendriehoek werken we samen aan een betrouwbare, betaalbare en duurzame energievoorziening, waarbij elektriciteit een centrale rol speelt. Om iedereen te voorzien van energie, zoeken we naar oplossingen dichtbij huis, zoals lokale energieopwekking en -opslag. Doordat er steeds meer vraag komt naar elektriciteit, moeten we vaker lokaal energie opwekken en opslaan. Gemeenten en netbeheerders gaan daarom samen met inwoners en ondernemers aan de slag om deze veranderingen mogelijk te maken.

Samen kansen creëren om duurzame energieopwekking en -verbruik beter op elkaar af te stemmen, dat is het doel van onze regio. Op deze manier creëren wij oplossingen dichtbij huis. Uitgangspunten hierbij zijn Local for Local en multifunctioneel natuur inclusief ruimtegebruik. Wij willen dat ruimtelijke en economische ontwikkelingen in de regio kunnen doorgaan, met voldoende beschikbare energie. **Wij vragen om meer experimenteeruimte**

(regelgeving en financiële ondersteuning) om vraag en aanbod op elkaar af te stemmen zonder gebruik van het landelijke net, en voor het betaalbaar maken van collectieve warmteoplossingen (grote en kleine schaal). Ook de toepassing van waterstof en de aansluiting op de waterstofbackbone zijn voor onze regio belangrijk. Mooie voorbeelden binnen onze regio zijn onder andere het onderzoeks- en ontwikkelingscentrum van Nefit Bosch en het waterstof-ontvangststation van Essent in Deventer.

Groei in veerkracht: veiligheid en digitalisering

De Regio Stedendriehoek past kennis en innovatie toe op het gebied van veiligheid en digitalisering in de fysieke leefomgeving. Dit kan alleen met publiek-private samenwerking, **wij pleiten daarom voor een koppeling van Den Haag met regionale economie zoals beschreven in de brief van Economic Boards Nederland**. Hiermee creëren we samen kansen en cross-over mogelijkheden op diverse regionale innovatieclusters en versnellen gezamenlijke opgaven rondom datagedreven gebiedsontwikkeling, waterkwaliteit en management, voedselzekerheid, energie en veiligheid uiteenlopend van cyberveiligheid, fysieke veiligheid tot maatschappelijk weerbaarheid. **Met slimme oplossingen voor de complexe verstedelijkingsopgaven en een weerbare samenleving, versterken we samen onze brede welvaart én die van Nederland en Europa.**

Een toekomstbestendige regio begint bij sterk onderwijs dat aansluit op de arbeidsmarkt. Via initiatieven als Stadscampus de Kien en Learning District met het Centrum voor Veiligheid en Digitalisering werken studenten en professionals samen aan innovatieve oplossingen voor maatschappelijke opgaven en onze brede economie. **Om talent aan te trekken en te behouden zijn goede randvoorwaarden cruciaal: voldoende studentenhuisvesting, goede bereikbaarheid en behoud van het studenten-OV.** Zo blijft de regio Stedendriehoek aantrekkelijk als broedplaats voor innovatief en praktijkgericht onderwijs en toekomstbestendige bedrijvigheid.

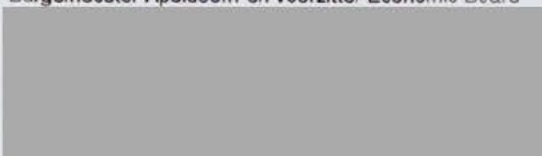
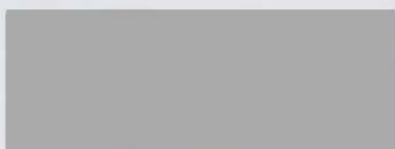
Onze regio laat zien hoe stad en natuur elkaar versterken. U bent van harte welkom om dit zelf te ervaren tijdens een bezoek.

Wij staan klaar om mee te denken en samen te werken aan een toekomstbestendig Nederland.

Met vriendelijke groet,

Ron König
Burgemeester Deventer en voorzitter Algemeen Bestuur

Ton Heerts
Burgemeester Apeldoorn en voorzitter Economic Board

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Regio Stedendriehoek
T.a.v. Burgemeesters R. König en T. Heerts
Zutphensweg 6
7418 AJ DEVENTER

Kenmerk: 202500760

Den Haag, 12 december 2025

Geachte burgemeesters,

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Wellicht ten overvloede, zoals op de website (www.kabinetsformatie2025) staat vermeld, worden alle brieven aan de informateur openbaar gemaakt.

Hooqachtend,

Rianne Letschert
Informateur

202500761

De Tweede Kamer
Ter attentie van informateur de heer S. Buma
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Betreft: Onveiligheid in landelijk gebied door problematiek wolf
Geachte heer Buma,

In het kader van de lopende kabinetsformatie wil ik uw aandacht vestigen op een onderwerp dat, ondanks zijn urgentie, vooralsnog nauwelijks aan bod lijkt te komen in Den Haag: de door de aanwezigheid van wolven snel toegenomen onveiligheid voor bewoners in het landelijk gebied.

Na een aantal jaren redelijk in harmonie geleefd te hebben met toen nog geringe aantallen en nog schuwe wolven, neemt het aantal incidenten sterk toe. Naast weidedieren (die helaas ook achter goedgekeurde wolfwerende rasters aangevallen en verscheurd worden), worden ook hardlopers, fietsers, paarden, kinderen en honden aangevallen. In tegenstelling tot wat 'experts' beweren: ook kort aangelijnde honden worden aangevallen en ernstig verwond. De wolven zijn niet meer schuw en begeven zich, ook overdag, actief in de nabijheid van mensen.

Wolven komen dus niet langer alleen in natuurgebieden voor, maar worden nu ook veelvuldig binnen of nabij woonwijken waargenomen. En dat zijn helaas niet alleen zwervers die een nieuw territorium zoeken. Voor inwoners van Gelderland, Utrecht, Drenthe en Friesland, de provincies waar de wolf zich gevestigd heeft (en waar hun aantal snel groeit), leidt dit tot een voortdurend gevoel van onveiligheid. Het uitlaten van een hond – iets wat normaal gesproken vanzelfsprekend en veilig zou moeten zijn – is voor velen een stressvol moment geworden. En kan alleen door continu alert te zijn op gevaar en prikstokken, fluiten/toeters, spray en andere verdedigingsmiddelen mee te nemen.

Maar er speelt meer dan het niet meer kunnen houden van graas- c.q. weidedieren en het niet meer uit kunnen laten van de hond. Hulphonden kunnen niet meer opgeleid worden. Kinderen kunnen niet meer veilig naar school of naar de sportclub fietsen. Horeca ziet het aantal klanten teruglopen. De heide wordt niet meer begraaasd door schapen en dreigt daardoor te verdwijnen.

Er is grote maatschappelijke onrust en toegenomen polarisatie tussen dat deel van het platteland waar men de problemen met de wolf dagelijks ervaart, en o.a. de Randstad waar men de wolf van een veilige afstand bekijkt, en de problemen bagatelliseert dan wel ontkent.

De overheid heeft volgens de Grondwet de taak om haar burgers een veilige leefomgeving te bieden. Wanneer inwoners in hun dagelijkse leven niet meer veilig zijn, is ingrijpen dus noodzakelijk. Dit heeft de overheid tot nu toe nagelaten. De overheid neemt daarmee, naast aanvallen op dieren, ook bewust het risico op meer dan de drie aanvallen op kinderen die er tot nu toe al waren. Gelukkig hadden die nog een goede afloop....

Ik verzoek u daarom deze kwestie expliciet op de agenda te zetten tijdens de kabinetsformatie. Een helder, praktisch en uitvoerbaar wolvenbeleid is dringend noodzakelijk om zowel de veiligheid van inwoners als van hun dieren te waarborgen.

Ik vertrouw erop dat u de veiligheid en leefbaarheid op het platteland serieus neemt en dat dit onderwerp meegenomen wordt in de komende gesprekken.

Met vriendelijke groeten,

[Redacted signature]

[Redacted footer]

De Tweede Kamer
TAV Informatie
De Heer S. Buma
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

HS1CC - #X830XDX#00#0000#

202500762

Aan:
Tweede Kamer
T.a.v. de informateur
p/a Bureau Woordvoering Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Baarn, 8 december 2025

ons kenmerk: CvV/cor.uit/25.102

Betreft: Oproep vanuit Coalitie voor Veiligheid over aanpak PTSS geüniformeerde beroepen

Geachte informateur,

Namens de Coalitie voor Veiligheid (CvV) richt ik mij tot u om de initiatiefnota van de Tweede Kamerleden Boswijk, Mutluer en Van der Werk over de aanpak van PTSS bij geüniformeerde beroepen onder uw aandacht te brengen.

Professionals die hun beroep uitoefenen in bijvoorbeeld de veiligheid of de hulpverlening staan dagelijks in de frontlinie, om de samenleving te dienen. In de uitoefening van hun functie kan het voorkomen dat zij door een gebeurtenis of gebeurtenissen psychische schade oplopen. Zo is het bekend dat militairen, boa's, politie-, brandweer- en ambulancepersoneel het risico lopen om in hun dagelijks werk de posttraumatisch stressstoornis (PTSS) een bekende beroepsziekte oplopen. Deze risico's worden ook gelopen door bewakers in de gevangenissen, het douanepersoneel, kustwacht en de FIOD. De werkgevers van deze laatste beroepen onderkennen dit echter nog niet.

Wij pleiten ervoor dat het nieuwe kabinet een aanzet geeft om te komen tot één landelijk expertisecentrum PTSS en LOK (Lichamelijk Onverklaarbare Ziekten) waarin onderzoek en daaruit voortvloeiende behandelmethoden worden samengebracht, met als doel om te dienen als vraagbaak en gids voor werkgevers van geüniformeerd personeel, geüniformeerd personeel en zorgprofessionals.

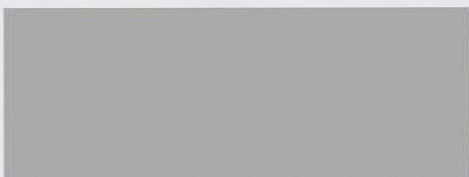

Waarin ook een informatie-loket wordt ingericht dat 24/7 bereikbaar is. Dit gaat verder dan de initiatiefnota, maar is van essentieel belang om het verzuim te verminderen, de ondersteuning en de gezondheid van de geüniformeerde werknemer te bevorderen, waardoor maatschappelijke kosten worden verminderd.

Wij zien de oprichting van een expertisecentrum PTSS met daarin een landelijk loket dat 24/7 bezet is als een belangrijke bouwsteen om het onderzoek en de kennis te bevorderen en werkgevers, werknemers en zorgprofessionals met gevalideerde informatie te ondersteunen. Graag gaan wij hierover met u in gesprek.

Wij wensen u en de politieke partijen veel succes en wijsheid in deze formatie.

Namens het Algemeen Bestuur van de Coalitie voor Veiligheid,

J.J.C. Debie

Voorzitter Coalitie voor Veiligheid

Postbus 147 | 3740 AC Baarn

PostNL

€1,31

Afz. 3740 AC 147

NEDERLAND

09.12.25

NetSet RN 870172

100% gerecycled papier, witte, FSC®

NS300 - #X83DXDX#00#0000#

W

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Coalitie voor veiligheid
T.a.v. de heer J.J.C. Debie
Postbus 147
3740 AC BAARN

Kenmerk: 202500763

Den Haag, 12 december 2025

Geachte heer Debie,

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Wellicht ten overvloede, zoals op de website (www.kabinetsformatie2025) staat vermeld, worden alle brieven aan de informateur openbaar gemaakt.

Hoochachtend,

Rianne Letschert
Informateur

Aan het Bureau Kabinetsformatie
t.a.v. Informatieur en alle Onderhandelaars
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

202500764

Geachte heer Buma,

3 december 2025

De Samenwerkingsorganisatie Monumenteneigenaren (SOM) verenigt bijna 30 stadsherstellen en monumentenbeheerders, waaronder 100 eigenaren van hofjes. Gezamenlijk beheren deze organisaties vele duizenden monumenten, hoofdzakelijk woonhuismonumenten. SOM behartigt de belangen van deze maatschappelijke vastgoedorganisaties – ook nu, bij de huidige kabinetsformatie. Graag brengen wij enkele urgente kwesties en knelpunten binnen onze sector onder uw aandacht.

Binnen de Nederlandse vastgoedmarkt vormen monumenten – rijksmonumenten, provinciale en gemeentelijke monumenten en beeldbepalende panden – een onderscheidende categorie. Zij bepalen in sterke mate het karakter van steden en dorpen, en vragen om een gerichte aanpak bij het behoud van dit unieke bezit. Door hun specifieke bouw dragen monumenten bovendien bij aan het ontstaan van hechte gemeenschappen, zoals bij hofjes. Dit versterkt niet alleen sociale samenhang, maar draagt ook bij aan het beperken van zorgkosten en het tegengaan van eenzaamheid. De rijksoverheid heeft daarom, al meer dan een eeuw, specifieke regelingen getroffen voor de instandhouding van ons erfgoed. Wij pleiten ervoor deze inzet in de komende kabinetsperiode voort te zetten, met bijzondere aandacht voor monumenten in het bezit van onze leden.

1. Onze leden worden de laatste jaren geconfronteerd met fors stijgende bouw- en restauratiekosten, onder meer door hogere lonen, dure materialen en het tekort aan vaklieden. Ook het realiseren van duurzaamheidsmaatregelen vraagt om extra investeringen. De terecht hoge kwaliteitseisen binnen de monumentensector dragen eveneens bij aan deze kostenstijging. De in subsidieregelingen gehanteerde herbouwwaarde sluit onvoldoende aan bij de werkelijke kosten die monumenteneigenaren maken. Wij verzoeken daarom regelingen meer te baseren op de daadwerkelijke uitgaven en pleiten voor een substantiële verhoging van het budget voor behoud en restauratie van cultureel erfgoed.
2. Bij restauratie en onderhoud van monumenten is er sprake van een uitgebreide vergunningverlening. Dit is begrijpelijk vanuit het oogpunt van erfgoedbescherming, maar leidt in de praktijk tot aanzienlijke vertraging van het bouwproces, vergelijkbaar met de procedure bij nieuwbouw. Wij vragen specifieke aandacht voor het verminderen van regeldruk voor monumenten, zodat noodzakelijke werkzaamheden efficiënter verlopen.
3. In de Wet Betaalbare Huur zijn aparte regels opgenomen voor monumenten. Wij erkennen dat deze wet onderwerp is van politieke discussie. Ongeacht de uitkomst verwachten wij dat de uitzonderingspositie voor monumenten behouden blijft, vanwege hun unieke karakter en bijzondere maatschappelijke waarde.
4. Voor rijks- en gemeentelijke monumenten is een energielabel alleen verplicht bij verkoop of nieuwe verhuur. Wij vragen deze uitzondering te handhaven, gezien de technische en historische beperkingen bij het verduurzamen van monumentenpanden.
5. Minister Keijzer heeft voorgesteld om kleine monumenten in het Woningwaarderingstelsel (WWS) op te waarderen. Dit voorstel komt de sector tegemoet wat betreft de gevolgen van

de Wet Betaalbare Huur voor woonhuismonumenten. SOM steunt dit initiatief en vraagt om invoering van deze wijziging.

Wij zijn uiteraard altijd bereid om nadere toelichting te geven op bovenstaande punten.

Met vriendelijke groet,

Barend Jan Schrieken,
Voorzitter Samenwerkingsorganisatie Monumenteneigenaren (SOM)

cc. Fractievoorzitters Tweede Kamer
Ministerie OC&W
Ministerie BZK

202500765

Amersfoort, 09-12-

2025

Onderwerp: PVV

Geachte heer Buma,

~~Naar ik heb begrepen sluiten Partijen/Kamerleden samenwerking met de PVV uit.~~ Duizenden PVV-stemmers voelen zich in de kou gezet. Om niet te zeggen, ze voelen zich geschoffeerd.

Dit gaat lijnrecht in tegen het democratisch beginsel, dat het volk gehoord dient te worden en de wensen dienen te worden uitgevoerd.

Misschien dat een rechter hierover een uitspraak wilt doen.

Ik hoop van u te horen.

Met vriendelijke groet,
hoogachtend,

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Kenmerk: 202500766

Den Haag, 12 december 2025

Geachte

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Wellicht ten overvloede, zoals op de website (www.kabinetsformatie2025) staat vermeld, worden alle brieven aan de informateur openbaar gemaakt.

Hoogachtend,

Rianne Letschert
Informateur

202500767

De Tweede Kamer

Ter attentie van informateur de heer S. Buma

Postbus 20018

2500 EA DEN HAAG

Betreft: Onveiligheid in landelijk gebied door problematiek wolf

Geachte heer Buma,

In het kader van de lopende kabinetsformatie wil ik uw aandacht vestigen op een onderwerp dat, ondanks zijn urgentie, vooralsnog nauwelijks aan bod lijkt te komen in Den Haag: de door de aanwezigheid van wolven snel toegenomen onveiligheid voor bewoners in het landelijk gebied.

Na een aantal jaren redelijk in harmonie geleefd te hebben met toen nog geringe aantallen en nog schuwe wolven, neemt het aantal incidenten sterk toe. Naast weidedieren (die helaas ook achter goedgekeurde wolfwerende rasters aangevallen en verscheurd worden), worden ook hardlopers, fietsers, kinderen en honden aangevallen. In tegenstelling tot wat 'experts' beweren: ook kort aangelijnde honden worden aangevallen en ernstig verwond. De wolven zijn niet meer schuw en begeven zich, ook overdag, actief in de nabijheid van mensen.

Wolven komen dus niet langer alleen in natuurgebieden voor, maar worden nu ook veelvuldig binnen of nabij woonwijken waargenomen. En dat zijn helaas niet alleen zwervers die een nieuw territorium zoeken. Voor inwoners van Gelderland, Utrecht, Drenthe en Friesland, de provincies waar de wolf zich gevestigd heeft (en waar hun aantal snel groeit), leidt dit tot een voortdurend gevoel van onveiligheid. Het uitlaten van een hond – iets wat normaal gesproken vanzelfsprekend en veilig zou moeten zijn – is voor velen een stressvol moment geworden. En kan alleen door continu alert te zijn op gevaar en prikstokken, fluiten/toeters, spray en andere verdedigingsmiddelen mee te nemen. Inmiddels heb ik zelf al meerdere keren een (bijna)confrontatie met een wolf meegemaakt en ik kan u verzekeren: het is bijzonder bedreigend. Daarnaast zag ik 's avonds om 8.00u (een tijdstip waarop er normaliter nog gefietst en gesport wordt) op het fietspad van de openbare weg een roedel van 5 wolven lopen, ook auto ongelukken zijn hierdoor niet meer ondenkbaar (aanrijding door afleiding of botsing met de wolven).

Maar er speelt meer dan het niet meer kunnen houden van graas- c.q. weidedieren en het niet meer uit kunnen laten van de hond. Hulphonden kunnen niet meer opgeleid worden. Kinderen kunnen niet meer veilig naar school of naar de sportclub fietsen. Horeca ziet het aantal klanten teruglopen. De heide wordt niet meer begraasd door schapen en dreigt daardoor te verdwijnen.

Er is grote maatschappelijke onrust en toegenomen polarisatie tussen dat deel van het platteland waar men de problemen met de wolf dagelijks ervaart, en o.a. de Randstad waar men de wolf van een veilige afstand bekijkt, en de problemen bagatelliseert dan wel ontkent.

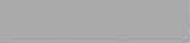
De overheid heeft volgens de Grondwet de taak om haar burgers een veilige leefomgeving te bieden. Wanneer inwoners in hun dagelijkse leven niet meer veilig zijn, is ingrijpen dus noodzakelijk. Dit heeft de overheid tot nu toe nagelaten. De overheid neemt daarmee, naast aanvallen op dieren, ook bewust het risico op meer dan de drie aanvallen op kinderen die er tot nu toe al waren. Gelukkig hadden die nog een goede afloop....

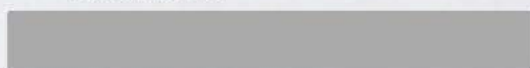
Ik verzoek u daarom deze kwestie expliciet op de agenda te zetten tijdens de kabinetsformatie. Een helder, praktisch en uitvoerbaar wolvenbeleid is dringend noodzakelijk om zowel de veiligheid van inwoners als van hun dieren te waarborgen.

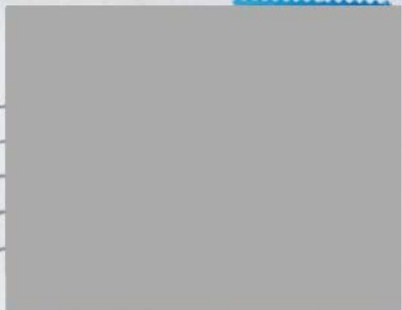
Ik vertrouw erop dat u de veiligheid en leefbaarheid op het platteland serieus neemt en dat dit onderwerp meegenomen wordt in de komende gesprekken.

Met vriendelijke groet,

 in het prachtige landelijke en veilige Garderen, voordat de wolven hier
verschenen

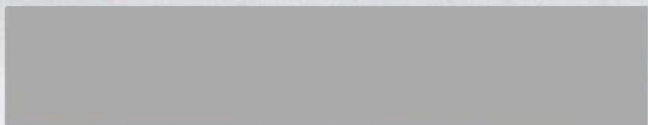

De Tweede Kamer
t.g.v. informatiew. Bureau
Pb 20018
2500 EA Den Haag

NS1Hv - #X830X0X#00#0000#

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Kenmerk: 202500768

Den Haag, 12 december 2025

Geachte

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Wellicht ten overvloede, zoals op de website (www.kabinetsformatie2025) staat vermeld, worden alle brieven aan de informateur openbaar gemaakt.

Hoogachtend,

Rianne Letschert
Informateur

202500769

Aan: de fractievoorzitters van de Tweede Kamer der Staten Generaal

Datum

7 december 2025

Onderwerp

Reactie Amnesty International op de asielparagraaf van de agenda van D66 en CDA

Afdeling Nederland

Keizersgracht 177

Postbus 1968

1000 BZ Amsterdam

T 020 626 44 36

E info@amnesty.nl

I www.amnesty.nl

Geachte meneer Buma,

Amnesty verwelkomt de plannen van D66 en CDA rondom de verbetering van opvang en het sneller mee kunnen doen met de samenleving. Echter, in een poging om "grip te krijgen op migratie" worden in de asielparagraaf van hun agenda de rechten van mensen op de vlucht ernstig ingeperkt. Met het verplaatsen van de procedure naar de buitengrenzen, het vergroten van de inzet van detentie en het afbreken van de procedurele waarborgen worden de rechten van mensen op de vlucht gevaarlijk ver uitgekleeft.

De onderhandelaars schrijven dat het EU Asiel- en Migratiepact (dat in juni in werking treedt) verplicht tot gesloten opvang én tot invoering van het tweestatusstelsel. Dat is niet waar, het zijn beide politieke keuzes. Het zou de onderhandelaars sieren als ze daar voor uit zouden komen, in plaats van zich te verschuilen achter het Pact.

Mensenrechten en vrijheden gelden voor iedereen. Amnesty International constateert echter dat mensenrechten steeds vaker worden gezien als een menukaart waar men uit kiest wat hen, op dát moment, goed uitkomt. Ook in Nederland. We maken ons zorgen over deze interpretatie van mensenrechten en doen middels deze brief een oproep om het tij te keren. We roepen u op om mensenrechten te respecteren, beschermen en verwezenlijken als basis voor de inrichting van onze samenleving. Mensenrechten zijn niet onderhandelbaar.

1. Bewaak de mensenrechtenverdragen die ons állemaal beschermen

Amnesty maakt zich ernstig zorgen over het plan om het Vluchtelingenverdrag aan te passen. Ga niet mee met het frame dat we ons – selectief – niet gebonden zouden hoeven voelen aan internationale afspraken waar wij onszelf aan hebben gecommiteerd. Ga niet mee met het frame dat sommige mensen minder rechten en waarborgen hoeven te krijgen. Ga niet mee met het frame dat dat 'modernisering' is. Daarmee schaad je niet alleen de rechten van mensen op de vlucht. De fundamentele principes van mensenrechten en de rechtstaat worden daarmee gevaarlijk opgerekt en de rechten van eenieder staan daarmee onder druk.

Wie zegt bovendien, met alle oorlogen in de wereld die ook steeds dichterbij komen, dat wij deze mensenrechtenverdragen zelf niet een keer nodig hebben?

Nederland kan zijn verantwoordelijkheid voor mensen op de vlucht niet afschuiven op de grenslanden van Europa. Iedereen heeft het recht om bescherming aan te vragen in een ander land tegen vervolging, ook in Nederland, en landen mogen mensen nooit terug het gevaar in sturen (het *nonrefoulement* beginsel). Dat volgt niet alleen uit het VN-Vluchtelingenverdrag maar ook uit EU-recht en andere internationale verdragen.

Om te weten of iemand daadwerkelijk recht heeft op asiel, moet Nederland er altijd voor zorgen dat mensen hier een zorgvuldige en eerlijke asielprocedure kunnen doorlopen. Ook onder het nieuwe EU Asiel- en Migratiepact (hierna Pact) dat in juni 2026 ingaat, zal het mogelijk blijven om binnen Europa asiel aan te vragen.

Wil je het verdienmodel van smokkelaars aanpakken? Zorg er dan voor dat mensen op een veilige manier kunnen vluchten. Dat mensen niet worden tegengehouden door deals met regimes waar hun rechten worden geschonden. Maar maak de mensen die het meest kwetsbaar zijn, niet de dupe van de genoemde 'noodzakelijke keuzes.'

2. Vergroten inzet detentie is zorgwekkend en problematisch

Mensen vastzetten die strafrechtelijk niets hebben misdaan, maar alleen vanwege hun migratiestatus in detentie plaatsen, staat op zeer gespannen voet met mensenrechten. Amnesty maakt zich ernstige zorgen over de vanzelfsprekendheid waarmee vreemdelingendetentie in deze plannen wordt uitgebreid. Wat het voor mensen betekent om (langdurig) in een detentielocatie te worden geplaatst, is uit het oog verloren.

Mensen zitten in vreemdelingendetentie niet vast voor het plegen van een strafbaar feit. Ze zitten echter wel vast onder vergelijkbare omstandigheden als, of soms zelfs zwaardere omstandigheden dan veroordeelden.

Het recht op vrijheid is een belangrijk mensenrecht. Iemand opsluiten mag daarom alleen als het proportioneel is. Volgens internationaal recht mag detentie van mensen zonder Nederlands paspoort alleen als *uiterst middel*. Kinderen horen bovendien nooit in vreemdelingendetentie.

En laten we helder zijn: het Pact verplicht niet tot 'gesloten opvang'. Dat is een verkeerde interpretatie, dan wel verkeerde weergave van de werkelijkheid. Waar de onderhandelaars dit vandaan hebben gehaald, is ons een raadsel.

Het uitbreiden van "verscherpt toezichtlocaties" voor mensen die overlast veroorzaken is een zorgelijk plan. Dat zien we bijvoorbeeld met de Handhavings- en Toezichtslocatie (HTL) in Hoogeveen, die in de praktijk neerkomt op detentie. Maar dan met minder waarborgen dan een officiële gevangenis. De Inspectie J&V concludeerde in hun onderzoek van 13 oktober 2022 dat er disproportioneel geweld wordt gebruikt tegen mensen die, zonder tussenkomst van een rechter, opgesloten worden in de HTL. Advocaten hebben geen reguliere toegang tot de HTL. Het gaat hier geregeld om mensen die psychische problemen hebben. Die moeten niet in een gesloten locatie worden weggestopt, maar die moeten de juiste zorg en opvang krijgen.

3. Waarborgen in de asielprocedure zijn essentieel

Mensen op de vlucht hebben het recht op een zorgvuldige asielprocedure en mogen nooit worden teruggestuurd naar een plek waar zij gevaar lopen. Om dat te kunnen toetsen, is een secuur proces nodig waarbij waarborgen zijn ingebouwd. In de plannen worden deze waarborgen zoals het medisch advies en het voornemen uit de procedure geschrapt. Zoals de Commissie Meijers al concludeerde, leidt dat tot slechtere beslissingen van de IND, meer procedures bij de rechter, mensen die langer aan het wachten zijn, en daarmee nog meer belasting van het COA, IND en de rechterlijke macht.

Ook lezen we dat herhaalde asielaanvragen nog strenger zullen worden getoetst. Terwijl de bewijsnood waar veel mensen op de vlucht in verkeren al groot is. Mensen die recht hebben op bescherming kunnen dat – als het aan deze plannen ligt – steeds moeilijker aantonen. Zij kunnen met deze aanpassingen een negatief besluit van de IND bijna niet meer voorkomen, aanvullen of herstellen. De toegang tot het recht op asiel staat daarmee ernstig onder druk.

4. Tweestatusstelsel is een slecht en onnodig plan

Het tweestatusstelsel was er ooit in Nederland, en is met gegronde redenen in het jaar 2000 afgeschaft. Omdat mensen in de praktijk vaak doorprocedeerden om een betere asielstatus te krijgen. Het resultaat was een nog hogere werklast in de asielketen. De andere reden voor afschaffing was om een vereenvoudiging van het asielstelsel te bewerkstelligen. Deze redenen staan nog steeds.

De Raad van State en de Adviesraad Migratie adviseren beide tegen de herinvoering van een tweestatusstelsel. Uit de consultatiereacties blijkt dat de IND en de Raad voor de Rechtspraak de alarmbel luiden over deze uitvoeringsconsequenties. Er zal vaker beroep worden ingesteld, de IND zal uitvoeriger moeten motiveren waarom iemand geen vluchtelingenstatus krijgt en de rechtspraak zal meer zaken te behandelen krijgen. D66 en CDA hebben voor de zomer in de Tweede Kamer niet voor niets tegen de 'Wet invoering tweestatusstelsel' gestemd.

In tegenstelling tot wat er in het plan van D66 en CDA staat, verplicht het Pact niet tot invoering van het tweestatusstelsel. Ook dit is een verkeerde interpretatie, dan wel weergave van de werkelijkheid. Zoals het nu in Nederland wordt uitgevoerd, is al in overeenstemming met de vereisten van het Pact. De Adviesraad Migratie benadrukt dat Nederland wel degelijk de mogelijkheid heeft om onder de werking van het Pact dezelfde rechten en voorzieningen toe te kennen aan vluchtelingen en subsidiair beschermden. Daarmee wordt voorkomen dat subsidiair beschermden er belang bij krijgen om door te procederen voor een sterkere status.

Oproep Amnesty

Koester de verdragen die de rechten van de meest kwetsbaren beschermen. Vergeet niet waar het Vluchtelingenverdrag in 1951 een reactie op was. Waak ervoor dat mensen op de vlucht tot zondebok worden gemaakt in een politiek klimaat dat zich kenmerkt door het uitsluiten van iemand die niet op ons lijkt. Houd de mensen in het oog die alles achterlaten, bescherming nodig hebben én er recht op hebben.

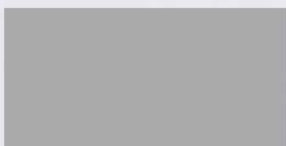
Vreemdelingendetentie mag enkel een laatste middel zijn. Houd in gedachten hoe schadelijk het gevangenzetten van mensen is, die strafrechtelijk niets hebben misdaan. Zowel fysiek als mentaal eist dat zijn tol, zeker als het gaat om getraumatiseerde mensen. Wees uiterst terughoudend bij de inzet van dit zware middel.

Zorg voor een asielprocedure waar mensen toegang toe houden, die zorgvuldig is en voldoende waarborgen omvat. Zodat mensen die te vrezen hebben voor vervolging, hier bescherming kunnen vinden.

Mensenrechten en vrijheden gelden voor iedereen. Amnesty International constateert echter dat mensenrechten steeds vaker worden gezien als een menukaart waar men uit kiest wat hen, op dát moment, goed uitkomt. Ook in Nederland. We maken ons zorgen over deze interpretatie van mensenrechten en doen middels deze brief een oproep om het tij te keren. We roepen u op om

mensenrechten te respecteren, beschermen en verwezenlijken als basis voor de inrichting van onze samenleving. Mensenrechten zijn niet onderhandelbaar.

Hoogachtend,

Dagmar Oudshoorn
Directeur Amnesty International Nederland

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Amnesty International
T.a.v. mevrouw D. Oudshoorn
Postbus 1968
1000 BZ AMSTERDAM

Kenmerk: 202500770

Den Haag, 12 december 2025

Geachte mevrouw Oudshoorn,

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Wellicht ten overvloede, zoals op de website (www.kabinetsformatie2025) staat vermeld, worden alle brieven aan de informateur openbaar gemaakt.

Hoogachtend,

Rianne Letschert
Informateur

Emancipatie en veiligheid van moslimvrouwen: aanbevelingen voor het regeerakkoord

Aan:

Mevrouw R. Letschert

Informateur

Van:

S.P.E.A.K. — Moslimvrouwen Collectief

Datum: Amsterdam, 10 december 2025

Onderwerp: Emancipatie, arbeidsmarktkansen en veiligheid van moslimvrouwen

Moslimvrouwen in Nederland vormen een diverse en groeiende groep die waardevolle bijdragen levert aan de samenleving. Tegelijk ondervinden velen structurele belemmeringen bij deelname aan onderwijs, stages, werk en in de openbare ruimte. Discriminatie, religieuze stereotypering, sociale en economische uitsluitingen én zorgen over veiligheid maken dat hun talenten en potentieel onvoldoende benut worden.

Met deze brief, én de bijgevoegde beleidsnotitie, wil S.P.E.A.K (moslimvrouwen collectief) een reeks concrete, beleidsgerichte aanbevelingen doen om emancipatie, rechten, veiligheid en participatie van moslimvrouwen te versterken.

Relevante feiten & cijfers

- Volgens het rapport FRA (2024) ervaart bijna **1 op de 2 moslims in de EU (47 %)** in de vijf jaar voorafgaand aan het onderzoek raciale discriminatie. fra.europa.eu+1¹
- In datzelfde rapport blijkt dat moslims relatief vaak discriminatie ervaren bij het zoeken naar werk (39 %) en op de werkvloer (35 %). [EU Law Live+1](https://eulawlive.com+1)²
- Specifiek bij sommige niet-westerse groepen blijft het verschil in arbeidsparticipatie tussen mannen en vrouwen groot: in bepaalde groepen werkt rond de 49-50 % van de vrouwen tegenover circa 65-72 % van de mannen. [Arbeidsdeskundigen+1](https://arbeidsdeskundigen+1)³

1

https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/pr-2024-being-muslim-in-the-eu_nl.pdf?utm_source=chatgpt.com

2

https://eulawlive.com/rising-discrimination-against-muslims-in-europe-eu-report-highlights-increasing-challenges/?utm_source=chatgpt.com

3

- Veilige en ondersteunende omgevingen te creëren voor moslimvrouwen in opvang, onderwijs, werk en de openbare ruimte.
Recent onderzoek van Adviesraad Migratie (2025) concludeert dat in Nederland het arbeidspotentieel van ongeveer **330.000 migranten (25–65 jaar)** onbenut is. Dat is ongeveer een vijfde van alle migranten in die leeftijdsgroep. [Adviesraad Migratie+2](#)⁶
- In de subgroep migranten onder de 45 jaar blijkt dat het onbenut arbeidspotentieel bij vrouwen ruim **tweemaal** zo groot is als bij mannen. [NOS+1](#)⁷
- Volgens de meest recente cijfers van CBS / TNO ervaarde in 2022 ongeveer **10,3% van alle werknemers** discriminatie op de werkvloer — vaak op grond van afkomst, herkomst of nationaliteit. [Centraal Bureau voor de Statistiek+2](#)⁸
- Onder niet-westerse migranten ligt het aandeel dat discriminatie ervaart, beduidend hoger. Onder werknemers die buiten Europa geboren zijn, gaf circa 21,9% aan discriminatie te hebben ervaren. [Centraal Bureau voor de Statistiek+1](#)⁹

Deze cijfers illustreren dat veel migranten — en met name vrouwelijke migranten (waaronder moslimvrouwen) — te maken hebben met structurele barrières op de arbeidsmarkt.

Aanbevelingen

1. Representatie & participatie

- Garandeer actieve vertegenwoordiging van moslimvrouwen in beleid, adviesraden, mediakanalen en bestuurlijke gremia — zodat hun stem structureel wordt meegenomen.
- Faciliteer rolmodellen met een islamitische achtergrond: in onderwijs, maatschappelijke organisaties, bedrijfsleven en media.

2. Economische zelfstandigheid & arbeid

- Ontwikkel arbeidsmarktprogramma's die cultuursensitief rekening houden met religieuze, gezins- en gemeenschap context.
- Ondersteun werkgevers die aantoonbaar inzetten op inclusie, veiligheid en gelijke kansen voor moslimvrouwen — mede via convenanten en partnerschappen.

6

https://www.adviesraadmigratie.nl/documenten/2025/06/26/talenten-benutten-het-onbenutte-arbeidspotentieel-van-migranten?utm_source=chatgpt.com

7

https://nos.nl/artikel/2572524-ongeveer-een-vijfde-van-alle-migranten-staat-nodeloos-aan-de-kant?utm_source=chatgpt.com

8

9

- Onderzoek wijst uit dat zichtbaar religieus geklede moslimvrouwen bij sollicitaties en op de werkvloer vaker worden benadeeld. [OUP Academic+1](#)⁴

Deze cijfers tonen aan dat moslimvrouwen – en dan met name degenen met zichtbare religieuze identiteit – onevenredig vaak worden geconfronteerd met discriminatie, uitsluiting en onderbenutting van talent.

Economische impact van structurele uitsluiting

De gecombineerde gegevens over onbenut arbeidspotentieel en discriminatie leveren niet alleen een sociaal en moreel probleem op, maar ook een significante economische schade voor Nederland.

- Volgens Adviesraad Migratie zouden, als migranten even vaak werk zouden hebben als vergelijkbare autochtonen, er **circa 330.000 extra mensen** aan het werk zijn. [Adviesraad Migratie+1](#)⁵
- Zelfs bij een bescheiden inschatting van gemiddeld **€ 30.000 tot € 40.000 toegevoegde waarde per baan per jaar** (lager- tot middeninkomen), vertegenwoordigen deze niet-benutte arbeidskrachten een potentiële waarde van **ongeveer € 10 tot 13 miljard per jaar** aan productie + belastinginkomsten.
- Wanneer discriminatie en uitsluiting voorkomen dat een substantieel deel van deze groep – waaronder moslimvrouwen met zichtbare religieuze identiteit – meedoet, verliest Nederland niet alleen menselijk talent, maar ook concrete economische meerwaarde.

Interpretatie voor beleid: Het is dus niet slechts een kwestie van sociale rechtvaardigheid — het is ook slim economisch beleid. Investeren in gelijke kansen, veiligheid en inclusie biedt potentiële winsten voor de hele samenleving en versterkt de economie.

Doelstelling van de beleidsnotitie

De bijgevoegde beleidsnotitie heeft als doel om:

- De emancipatie van moslimvrouwen wordt versterkt door hun zelfbeschikking, zichtbaarheid en economische onafhankelijkheid te bevorderen.
- Arbeidsmarktdiscriminatie tegen moslimvrouwen aan te pakken.
- Gelijke kansen bij stage, opleiding en werk te bevorderen.

⁴

https://www.arbeidsdeskundigen.nl/arbeidsdeskundigen/actueel/arbeidsparticipatie-mensen-met-niet-westerse-achtergrond-stijgt?utm_source=chatgpt.com

⁵

https://www.adviesraadmigratie.nl/documenten/2025/06/26/talenten-benutten-het-onbenutte-arbeidspotentieel-van-migranten?utm_source=chatgpt.com

- Start een nationaal actieprogramma tegen stagediscriminatie op basis van religie, naam of uiterlijk.
- Faciliteer mentorschap, netwerken en loopbaanbegeleiding voor moslimvrouwen.
- Vraag structurele monitoring van arbeidsmarktcijfers met expliciete aandacht voor religie/ethniciteit, om discriminatie zichtbaar te maken.

3. Veiligheid, opvang & sociale rechten

- Ontwikkel een nationaal actieplan tegen intimidatie, agressie en geweld gericht op moslimvrouwen in openbare ruimte, werk, OV, en publieke sector.
- Waarborg de veiligheid, privacy en religieuze en culturele behoeften van alleenreizende moslimvrouwen in asiel- en opvang locaties (AZC's). Zorg voor vertrouwenspersonen, meld plekken, gendergevoelige hulpverlening en preventie.
- Stimuleer meld- en ondersteunstructuren binnen moskeeën, vrouwencentra, onderwijsinstellingen en gemeenschappen, zodat ervaringen van intimidatie en discriminatie serieus worden opgepakt.

4. Bescherming religieuze vrijheid en gelijke behandeling

- Waarborg dat religieuze expressie (bijv. hoofddoek, bescheiden kleding) niet leidt tot uitsluiting of discriminatie op werk, school of in de openbare ruimte.
- Stel duidelijke normen vast tegen politieke en institutionele retoriek die moslimvrouwen ontmenselijkt of marginaliseert.
- Laat nieuw beleid systematisch toetsen op de impact op mensen met religieuze identiteit, met bijzondere aandacht voor moslimvrouwen.

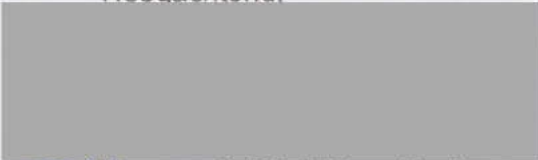
Slot & oproep

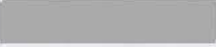
De achtergestelde positie van moslimvrouwen — op werk, opleiding, in opvang en in de samenleving — is niet slechts een kwestie van individuele incidenten, maar een structureel en intersectioneel vraagstuk.

Met deze brief en bijgevoegde beleidsnotitie roept S.P.E.A.K. (moslimvrouwen collectief) u op om **in het regeerakkoord heldere garanties en maatregelen op te nemen** die emancipatie, veiligheid en gelijkwaardige kansen voor moslimvrouwen waarborgen. Zo bouwt Nederland aan een inclusieve samenleving waarin iedereen — ongeacht religie, gender of achtergrond — volwaardig kan meedoen.

Wij staan klaar om deze aanbevelingen nader toe te lichten en samen met overheidsinstanties, maatschappelijke organisaties en gemeenschappen nader uit te werken.

Hoogachtend,

Namens S.P.E.A.K. — Moslimvrouwen Collectief
Saida Derrazi - Mede oprichter en Algehele coördinator
info@we-speak.nl

www.we-speak.nl

POSITION PAPER

S.P.E.A.K. – Moslimvrouwen Collectief

Onderwerp: Versterking van emancipatie, arbeidsdeelname en veiligheid van moslimvrouwen in Nederland.

Moslimvrouwen in Nederland leveren waardevolle bijdragen aan onderwijs, samenleving en economie. Tegelijkertijd ervaren zij structurele belemmeringen in emancipatie, arbeidsdeelname en veiligheid, veroorzaakt door een samenloop van discriminatie, islamofobie, stereotypering en genderongelijkheid.

Het resultaat is een achtergestelde positie op de arbeidsmarkt, een verhoogde kwetsbaarheid in openbare ruimten en een evidente onderbenutting van talent. Het vergroten van emancipatie en veiligheid van moslimvrouwen levert daarom niet alleen maatschappelijke winst op, maar voorkomt ook substantiële economische schade.

S.P.E.A.K. doet in dit position paper aanbevelingen om emancipatie, veiligheid en arbeidskansen voor moslimvrouwen structureel te agenderen en te verankeren in beleid en uitvoering.

OVER S.P.E.A.K. – MOSLIMVROUWEN COLLECTIEF

S.P.E.A.K. is een landelijk opererend moslimvrouwen-collectief dat werkt aan **emancipatie, veiligheid, representatie en gelijke kansen**. Wij combineren ervaringskennis, community expertise en beleidsinzicht en fungeren daarmee als **brug tussen gemeenschap en beleid**.

MISSIE

Onze missie is het versterken van veiligheid, emancipatie, participatie en zelfbeschikking van moslimvrouwen in Nederland, met aandacht voor religie, gender, sociale positie en mensenrechten.

RESULTATEN EN TRACK RECORD

S.P.E.A.K. heeft in de afgelopen jaren:

- landelijke en lokale campagnes gevoerd tegen islamofobie en geweld tegen moslimvrouwen;
- empowerment- en leiderschapstrajecten ontwikkeld voor moslimvrouwen;
- samenwerking met gemeenten en maatschappelijke partners opgezet;

- advisering gedaan richting overheidsorganisaties en beleidsmakers;
- research-based content ontwikkeld over islamofobie, veiligheid en emancipatie;
- representatie van moslimvrouwen versterkt in maatschappelijke discussies en media;
- Co-creatie structuren opgezet in het intersectionele partij overstijgend samenwerken.

WAARDE VOOR BELEID

Door rechtstreeks met moslimvrouwen en gemeenschappen te werken, beschikt S.P.E.A.K. over diepgaande kennis van ervaringen én structurele belemmeringen. Hierdoor kunnen wij beleidsontwikkeling direct voeden met inzichten uit de praktijk én met emancipatoire expertise.

CONTEXT EN PROBLEEMSTELLING

Moslimvrouwen in Nederland ondervinden een stapeling van barrières: islamofobie, seksisme, stagediscriminatie, gebrek aan representatie, en een verhoogd risico op onveiligheid in openbare ruimte en opvang. Deze factoren beperken emancipatie en arbeidsdeelname en vergroten economische afhankelijkheid.

Religieuze identiteit en zichtbare islamitische expressie leiden in het bijzonder tot uitsluiting en discriminatie, wat hogere drempels creëert op weg naar opleiding, stage, werk en maatschappelijke participatie. Een **intersectionele benadering** is noodzakelijk om deze problemen structureel te adresseren.

ECONOMISCHE EN MAATSCHAPPELIJKE ANALYSE

De **Adviesraad Migratie (2025)** toont aan dat in Nederland het arbeidspotentieel van circa **330.000 migranten (25–65 jaar)** onbenut is. Dat vertegenwoordigt ongeveer een vijfde van alle migranten in deze leeftijdsgroep.

Bij een conservatieve berekening van **€ 30.000–€ 40.000 euro per baan per jaar** resulteert dit in een potentiële meerwaarde van **circa € 10–13 miljard per jaar** voor de Nederlandse economie.

Uit de analyses blijkt dat dit onbenutte potentieel **onder migrantenvrouwen twee keer zo groot is** als bij mannen. Daarmee zijn moslimvrouwen bovengemiddeld geraakt, en is uitsluiting dus niet alleen nadelig voor emancipatie, maar ook voor nationale economische ontwikkeling.

BELEIDSAANBEVELINGEN

EMANCIPATIE & ARBEID

- Ontwikkel cultuursensitieve arbeidsparticipatietrajecten in samenwerking met lokale vrouwenorganisaties.
- Stimuleer werkgevers die aantoonbaar werken aan inclusie en veilige werkculturen.
- Ontwikkel een nationaal **actieprogramma stagediscriminatie** (religie/ethniciteit).
- Faciliteer mentorprojecten en rolmodellen in onderwijs en arbeidsmarkt.

VEILIGHEID & Ondersteuning

- Ontwikkel een nationaal actieplan tegen intimidatie en agressie gericht op moslimvrouwen.
- Versterk vertrouwen structuren in onderwijs, opvang en publieke instellingen.
- Borg veiligheid, privacy en religieuze voorzieningen voor **alleenreizende moslimvrouwen in AZC's**, inclusief meldstructuren en vertrouwenspersonen.

RELIGIEUZE VRIJHEID & REPRESENTATIE

- Bescherm religieuze expressie (bijv. hoofddoek) binnen arbeid en onderwijs.
- Versterk representatie van moslimvrouwen in bestuur, media en advies structuren.
- Zet vrouwelijke moslim-professionals in als rolmodellen in onderwijs en loopbaanbegeleiding.

DATA, MONITORING & BELEID

- Monitor discriminatie met expliciete aandacht voor religie, gender en ethniciteit.
- Rapporteer stagediscriminatie en arbeidsdeelname onder moslimvrouwen.
- Neem islamofobie en religieuze discriminatie op in emancipatie- en arbeidsmarktmonitoring.

VERWACHTE EFFECTEN

De voorgestelde maatregelen leiden tot:

- versterkte emancipatie en economische zelfstandigheid;
- vermindering van stagediscriminatie;

- verhoogde veiligheid in openbare ruimte en opvang;
- betere toegang tot werk;
- structurele verbetering van representatie;
- macro-economische meerwaarde voor Nederland.

CONCLUSIE

Versterking van emancipatie en veiligheid van moslimvrouwen is essentieel voor een inclusieve, rechtvaardige en democratische samenleving. Door islamofobie, emancipatie en arbeid in onderlinge samenhang te adresseren, kan er een structurele en duurzame bijdrage worden geleverd aan gelijke kansen en sociale veerkracht in Nederland.

S.P.E.A.K. is bereid om deze aanbevelingen te bespreken en samenwerkingen uit te werken met relevante beleidsdirecties, gemeenten en maatschappelijke partners.

Met hoogachting,

S.P.E.A.K. – Moslimvrouwen Collectief

Saida Derrazi

Mede-oprichter - Algehele coördinator.

Info@we-speak.nl

Tel: 0684070600

www.we-speak.nl

202500772

Koninklijke Notariële
Beroepsorganisatie

Tweede Kamer der Staten-Generaal
t.a.v. Bureau Woordvoering Kabinetsformatie
Mevrouw R. Letschert
p/a Tweede Kamer
Postbus 20018, 2500 EA Den Haag

datum : 10 december 2025 contact : [REDACTED]
uw brief van : - e-mail : [REDACTED]
ons kenmerk : 25110196
betreft : Inbreng KNB voor kabinetsformatie 2025

Geachte mevrouw Letschert,

De Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie (KNB) heeft drie concrete voorstellen voor een nieuw regeerakkoord waarmee de rechtsstaat versterkt kan worden:

1. Het gelijk maken van de toegang tot het recht voor alle burgers door notariële dienstverlening betaalbaar en begrijpelijk te maken voor alle burgers;
2. Versterken van de poortwachtersrol van de notaris door de invoering van een Centraal Aandeelhoudersregister en het mogelijk maken van een onderling waarschuwingssysteem voor notarissen en;
3. Het vergroten van de digitale toegang tot het recht door het mogelijk te maken dat alle soorten akten in digitale vorm kunnen worden opgesteld.

1. Het gelijk maken van de toegang tot het recht voor alle burgers door notariële dienstverlening betaalbaar en begrijpelijk te maken voor alle burgers

Toegang tot het recht is noodzakelijk voor een goed functionerende rechtsstaat. Toch is voor veel burgers juridische hulp niet betaalbaar. Hierdoor lopen zij vast bij belangrijke gebeurtenissen in hun leven – een scheiding, een overlijden – en komen onnodig in problemen. Dat besef wordt ook door politieke partijen breed gedeeld: in vrijwel alle verkiezingsprogramma's wordt het belang benadrukt van brede en gelijke toegang tot het recht.

Voor een deel van de bevolking, naar schatting 2,5 miljoen Nederlanders, komt daar nog bij dat zij laaggeletterd zijn en juridische teksten vaak moeilijk begrijpen. Voor hen, en voor degenen die financiële drempels ervaren, is het recht in de praktijk te ver weg.

De notaris voorkomt juridische problemen door preventief betrokken te zijn en maakt ingewikkelde materie begrijpelijk. De KNB pleit dan ook om de notariële dienstverlening toe te voegen aan het stelsel van gesubsidieerde rechtsbijstand. Net als advocaten en mediators moeten ook notarissen rechtshulp kunnen bieden aan mensen met beperkte financiële middelen. Dit voorkomt maatschappelijke kosten en versterkt het vertrouwen in de rechtstaat.

- De KNB stelt voor om in het regeerakkoord op te nemen dat de notaris voor de dienstverlening van minvermogenden een beroep kan doen op de Wet op de rechtsbijstand

2. Versterken van de poortwachtersrol van de notaris door de invoering van een Centraal Aandeelhoudersregister en het mogelijk maken van een onderling waarschuwingssysteem voor notarissen

Notarissen hebben een belangrijke poortwachtersrol bij het voorkomen van ondermijning, fraude en witwassen. Die rol kan alleen goed worden ingevuld met de juiste instrumenten. De invoering van het Centraal Aandeelhoudersregister (CAHR), zoals ook benoemd in het verkiezingsprogramma van GL/PVDA, is daarvoor een belangrijk middel.

Het CAHR verzamelt en ontsluit informatie over aandelen en aandeelhouders voor de Belastingdienst en andere publieke diensten, notarissen en bepaalde instellingen die verplicht zijn om hun klanten te onderzoeken volgens de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft). Het CAHR geeft hierdoor zicht op wie schuilgaan achter vennootschappen en levert hierdoor een noodzakelijke bijdrage aan de voorkoming en bestrijding van financieel-economische criminaliteit door middel van rechtspersonen. Omdat de notaris de registratie verzorgt is het CAHR geen lastenverzwaring voor bonafide aandeelhouders.

- De KNB stelt voor de initiatiefwet ten aanzien van het CAHR op te nemen in het regeerakkoord.

Daarnaast wil het notariaat voorkomen dat kwaadwillenden bij verschillende notarissen gaan "shoppen". Dus wil de KNB dat notarissen na een dienstweigering elkaar kunnen waarschuwen. Hiervoor is doorbreking van de wettelijke geheimhoudingsplicht van de notaris nodig. Dit vereist een aanpassing van de Wet op het notarisambt (Wna). Een voorstel hiervoor is opgenomen in het ontwerp-wetsvoorstel Implementatiewet ter voorkoming van witwassen en terrorismefinanciering (artikel 22a Wna nieuw).

Ook spant de KNB zich in met de politie, Nederlandse Vereniging van Banken (NVB), Stichting Fraudebestrijding Hypotheken (SFH) en andere ketenpartijen om vastgoed- en hypotheekfraude zoveel mogelijk te voorkomen. In vrijwel alle partijprogramma's staat de wens om ondermijning, fraude en witwassen aan te pakken. Dit blijkt ook uit de recente Kamerdebatten over bijvoorbeeld de aanstaande Anti Money Laundering (AML)-wetgeving. De KNB wil dat notarissen meer mogelijkheden krijgen om financieel-economische criminaliteit eerder te signaleren.

- De KNB stelt voor om in het regeerakkoord op te nemen dat notarissen elkaar onderling kunnen waarschuwen na een dienstweigering.

3. Het vergroten van de digitale toegang tot het recht door het mogelijk te maken dat alle soorten akten in digitale vorm kunnen worden opgesteld

De samenleving digitaliseert in hoog tempo. Digitalisering maakt juridische dienstverlening makkelijker, sneller en toegankelijker. Nu is echter nog wettelijk vastgelegd dat akten nog op papier moeten worden gepasseerd. Alleen de oprichtingsakte van de BV mag sinds 2024 ook digitaal worden gepasseerd. Dit moet zo snel mogelijk worden uitgebreid naar alle akten. Verder wordt binnenkort in Europa EUDI-wallets geïntroduceerd. Dat is een digitale portemonnee waarin burgers en bedrijven hun gegevens eenvoudig kunnen beheren en delen. In de toekomst zullen notariële afschriften ook in de wallets worden opgenomen. Door het notariaat als bronhouder te laten verankeren en EUDI-wallet zo betrouwbaar mogelijk te maken, blijft de rechtszekerheid van gegevens zoals machtigingen, verklaringen en akten gewaarborgd.

- De KNB stelt voor om de digitale variant van alle akten mogelijk te maken en dit in het regeerakkoord op te nemen.

De KNB is ervan overtuigd dat het vergroten van de toegang tot het recht, het tegengaan van ondermijning, fraude en witwassen en doorzetten digitalisering van notariële dienstverlening in een nieuw regeerakkoord thuishoren. Wij vragen de formerende partijen daarom om deze punten expliciet mee te nemen in de onderhandelingen en denken graag mee over de verdere uitwerking.

Hoogachtend,

Barbara van Kampen
Voorzitter

Het notariaat staat voor rechtszekerheid en rechtsbescherming in de samenleving en het economisch verkeer. Daarbij hebben notariële diensten een preventieve werking: door zaken vooraf goed te regelen bij een notaris, wordt achteraf veel leed voorkomen. De Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie (KNB) zorgt ervoor dat notarissen in Nederland hun werk goed kunnen doen.

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

KNB
T.a.v. mevrouw B. van Kampen
Postbus 16020
2500 BA DEN HAAG

Kenmerk: 202500773

Den Haag, 12 december 2025

Geachte mevrouw Van Kampen,

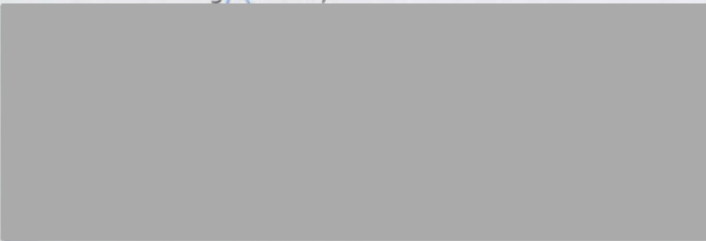
Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Wellicht ten overvloede, zoals op de website (www.kabinetsformatie2025) staat vermeld, worden alle brieven aan de informateur openbaar gemaakt.

Hoogachtend,

Rianne Letschert
Informateur

Aan de informateur
Mevrouw prof.dr.mr. R.M. Letschert
Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Westerualge 66
9989 ED Warffum

Warffum, 11 december 2025

Betreft: Beëindiging gaswinning uit het Warffumer veld

Geachte mevrouw Letschert,

Met deze brief, geschreven namens een grote groep inwoners van Warffum en directe omgeving als ook de Vereniging voor Dorpsbelangen Warffum, verzoeken wij de nieuw te vormen regering de winning van aardgas uit het Warffumer gasveld op zo kort mogelijke termijn te laten beëindigen. Daarmee wordt recht gedaan aan de belofte die ons na de parlementaire enquête aardgaswinning Groningen is gedaan: 'Geen gas meer uit Groningen'. Uit het grote Groningenveld wordt inderdaad geen gas meer gewonnen, maar de winning uit kleine gasvelden in de provincie, zoals die bij Bedum, Pieterzijl-Oost, Grijskerk en Warffum, is – in strijd met deze belofte – nog steeds niet beëindigd. De Groninger Bodem Beweging heeft reeds haar bezwaren daartegen in een brief van 27 november jl. onder de aandacht van uw voorganger gebracht.

Ondanks voornoemde belofte heeft de Minister van Klimaat en Groene Groei in maart van dit jaar besloten de winningsvergunning voor het Warffumer gasveld definitief te verlengen tot 31 december 2032. Wij hebben daartegen, evenals de Gemeente Het Hogeland, de Provincie Groningen en het Waterschap Noorderzijlvest bij de Raad van State een bodemprocedure aangespannen en zijn sindsdien in afwachting van de behandeling daarvan. Ondanks dit eenstemmig verzet gaat de winning van gas onder onze voeten onverminderd door. Na de achterstanden in het herstel van bevingsschade en de versterking van woningen zijn de zorgen voor de inwoners van Warffum onverminderd groot en is hun vertrouwen in de landelijk overheid door dit besluit nog verder gedaald.

Het Warffumer veld is een geologisch uitloper van het grote Groningenveld en volgens de NAM daarvan door niet-doorlatend gesteente gescheiden. I.t.t. andere kleine velden bevat het veld gas van vergelijkbare samenstelling als het Groningenveld. Warffum is gebouwd op een 2500 jaar oude wierde. De dorpskern is door de vele oude gebouwen – waaronder veel rijksmonumenten – een beschermd dorpsgezicht. Door de gasbevingen is er vrijwel huis-aan-huis sprake van mijnbouwschade. Aan veel panden is bij herhaling forse schade ontstaan en er is sprake van een aanzienlijke waardevermindering van onroerend goed. Onder de bewoners van Warffum leven grote zorgen over de gevolgen van de gaswinning. Er is onrust en er zijn gevoelens van onveiligheid en onzekerheid die ook leiden tot fysieke en mentale klachten.

De zware beving bij Zeerijp van 14 november jl. heeft deze gevoelens en klachten opnieuw doen opvlammen. Ook is daardoor in het dorp nieuwe schade ontstaan. De vrees voor verdere bodemdaling, met mogelijk schade aan de funderingen van huizen, verstoring van de waterhuishouding, schade aan de op tweeënhalve kilometer ten noorden van Warffum gesitueerde zeedijk en verzilting van akkerlanden wordt weer manifest gevoeld.

In het verleden zijn er drie aan het Warffumer veld toegeschreven gasbevingen geweest. Sinds 2024 is het gebied direct ten oosten van ons dorp seismisch erg onrustig. Nieuwe bevingen zijn niet uit te sluiten. Volgens TNO kan de gaswinning uit het Warffumer veld bevingen met een magnitude tot 3.8 voortbrengen. De NAM heeft, ondanks eerder gedane toezeggingen, tot nu toe verzuimd de lokale bevolking te informeren over actuele risico's van- en te betrekken bij plannen voor de voortgezette gaswinning vanonder onze wierde.

Op 17 juni 2025 en 9 december 2025 stemde een aanzienlijke meerderheid in de Tweede Kamer tot tweemaal toe voor moties van Sandra Beckerman c.s. (resp. kamerstukken: 32849-274 en 36850-3). Daarin is de regering gevraagd een einde te maken aan de gaswinning uit het kleine gasveld onder Warffum. De inmiddels demissionaire Minister van Klimaat en Groene Groei heeft de motie beide keren om haar moverende redenen niet willen uitvoeren.

Na alle ellende als gevolg van de gaswinning verdienen de inwoners van Warffum nu, net als de omwonenden van het grote Groningenveld, veiligheid, zekerheid en rust. Wij verzoeken de te vormen regering daarom alsnog uitvoering te geven aan de motie Beckerman door de winning van gas uit het Warffumer veld op zo kort mogelijke termijn te doen beëindigen.

Geen gas meer uit Groningen. Dus ook niet uit Warffum. Dat is ons beloofd.

Desgewenst zijn wij graag bereid deze brief nader toe te lichten.

Met een vriendelijke groet

Jan van der Holst
Namens het burgerinitiatief **Warffum Alert!**

E: warffum.alert@gmail.com

W: <https://warffum-alert.nl>

R BRIEF AANGETEKEND NL

NL Frankering betaald €11,8

14 gr.

174310

11-12-2025 11:54

NL

3SRPKS443248736

2500EA 20018

12-12-2025

Han de informateur
Mevrouw prof. dr. mr. P.M. Litschert
Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

9989ED 66

OPEN HERE

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

WarffumAlert
T.a.v. de heer J. van der Holst
Westervalge 66
9989 ED Warffum

Kenmerk: 202500775

Den Haag, 13 december 2025

Geachte heer Van Der Holst,

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Wellicht ten overvloede, zoals op de website (www.kabinetsformatie2025) staat vermeld, worden alle brieven aan de informateur openbaar gemaakt.

Hoogachtend,

Rianne Letschert
Informateur

202500776

Algemene
Rekenkamer

De Tweede Kamer
p/a Bureau Woordvoering Kabinetsformatie
Prinses Irenestraat 1
2595 BG DEN HAAG

Postbus 20015
2500 EA Den Haag
070 342 43 44
voorlichting@rekenkamer.nl
www.rekenkamer.nl

datum 11 december 2025
betreft Voorstel onafhankelijker, eenvoudiger en goedkoper controlebestel in komende kabinetsperiode

Geachte mevrouw Letschert,

Met het doel dat: de controle op het geld dat het rijk uitgeeft onafhankelijker, eenvoudiger en goedkoper kan, is ons voorstel dat:

"Conform het rapport-Slootweg de accountantscontrole van de Auditdienst Rijk en de Algemene Rekenkamer samengevoegd wordt bij de Algemene Rekenkamer waarmee een onafhankelijker, doelmatiger en sneller controlebestel wordt gerealiseerd."

In eerdere debatten hebben beide Kamers brede steun uitgesproken voor deze variant van Slootweg. Concreet levert deze vereenvoudiging een rijksbrede besparing op van 56 fte (€ 8,5 miljoen), een onafhankelijk controlestelsel conform internationale standaarden, een directe vermindering van controlelasten bij de ministeries (controlelaag ertussenuit) en een versnelling in de tijd voor Verantwoordingsdag. Conform het rapport-Slootweg houden we rekening met een periode van twee jaar voor een zorgvuldige uitvoering.

Accountantscontrole onafhankelijker, sneller en efficiënter

De door de minister van Financiën ingestelde werkgroep onder leiding van Evert-Jan Slootweg heeft in december 2024 gerapporteerd over de samenvoeging van de accountantscontrole. Bij samenvoeging wordt de accountantscontrole uitsluitend belegd bij de Algemene Rekenkamer. Dit sluit aan bij de internationaal gebruikelijke opzet van nationale rekenkamers (Supreme Audit Institutions) en geeft de volgende voordelen:

- **Onafhankelijke controle:** de onafhankelijkheid van de controle en rapportering daarover aan de Staten-Generaal wordt sterker;
- **Sneller:** Verantwoordingsdag kan een maand vroeger, door het vervallen van dubbele controles, naar de 3^e woensdag van april in plaats van mei. Eindambitie is dat alle

ons kenmerk 163764
bijlage(n)

controlelagen in het bestel uiteindelijk toewerken naar Verantwoordingsdag rond 15 maart waardoor jaarverslag en verantwoording op een logische plek komen in de parlementaire begrotings- en verantwoordingscyclus. Dit zorgt ook voor aansluiting bij het Europees semester;

- **Efficiënter:** een besparing van 56 fte (€ 8,5 miljoen) doordat het Rijk niet langer dure accountantscapaciteit inzet voor onnodig dubbel werk. Het past daarmee ook binnen een kleinere en efficiëntere rijksoverheid.

Daarnaast levert de samenvoeging voordelen op voor de ministeries:

- **Vermindering controlelasten bij de ministeries:** er wordt niet langer tijd verspild aan discussies over verschillen in weging en rapportering door de twee controleurs;
- **Versterking financiële functie op de ministeries:** door de accountantscontrole alleen te beleggen bij de Algemene Rekenkamer kunnen 75 fte ADR- medewerkers die nu nog belast zijn met de interne controle van de ministeries overgaan naar de ministeries voor versterking van de financiële functie in de eerste en tweede lijn.

De met de jaarrekeningcontrole belaste ADR-accountants gaan over naar de Algemene Rekenkamer. In totaal zullen er dan bij de Rekenkamer ongeveer 300 medewerkers belast zijn met de accountantscontrole en worden bij het Rijk 56 fte bespaard. Bij de ADR werken in de eindsituatie ook minimaal 300 fte waarmee de ADR zich kan focussen op haar belangrijke taak als interne auditor. De ADR heeft een uitstekende uitgangspositie om de ministeries te ondersteunen in de vereenvoudigingsopgave en advisering over het verbeteren van de bedrijfsvoering.

Het idee van "trekkingsrechten" is door de demissionair minister van Financiën voorgesteld. Dit idee leidt daarentegen juist tot extra kosten (28 fte extra bij Algemene Rekenkamer), een extra verzwaring van de controlelasten bij ministeries en een verdere complicering. De Algemene Rekenkamer heeft mede daarom afstand genomen van deze variant en haar voorkeur voor samenvoeging uitgesproken zoals uitgewerkt in het rapport-Slootweg. In 2025 is, zowel vanuit de commissie Financiën van de Eerste Kamer als vanuit de commissie Rijksuitgaven van de Tweede Kamer, bij de minister van Financiën aangedrongen op het toewerken naar samenvoeging conform de uitwerking in rapport-Slootweg.

De minister van Financiën is verantwoordelijk voor de comptabele regelgeving en draagt de accountantscontrole nu op aan de ADR. De inrichting van het controlebestel is uiteindelijk een zaak van het parlement. Een helder kabinetsbesluit over de modernisering

van het controlebestel is van groot belang voor de inrichting van ons democratische staatsbestel met adequate checks en balances. Het coalitieakkoord en later het regeerprogramma, kunnen daar een goede basis voor bieden.

Samenvoeging van de controle uitvoerbaar in 2 jaar

De samenvoeging vereist volgens het rapport-Slootweg een aantal belangrijke stappen. Het onderbrengen van de accountantscontrole bij de Algemene Rekenkamer betekent een organisatorische inspanning. Binnen de Algemene Rekenkamer zal de separate accountantseenheid, die voldoet aan de eisen uit de Nederlandse en internationale beroepsregels, worden uitgebreid. Daarnaast vraagt de samenvoeging om een aantal wetswijzigingen en een versterking van de financiële functie op de ministeries. Slootweg constateert dat het realistisch is om voor de samenvoeging uit te gaan van een tijdpad van 2 jaar.

Het voorstel voor een onafhankelijker, eenvoudiger en goedkoper controlebestel past binnen een sterke inrichting van ons democratisch staatsbestel en een efficiënte overheid.

Algemene Rekenkamer

Pieter Duisenberg,
president

Pieter van Hofwegen,
ind. plv. secretaris

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Algemene Rekenkamer
T.a.v. de heer P. Duisenberg
Postbus 20015
2500 EA Den Haag

Kenmerk: 202500777

Den Haag, 13 december 2025

Geachte heer Duisenberg,

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Wellicht ten overvloede, zoals op de website (www.kabinetsformatie2025) staat vermeld, worden alle brieven aan de informateur openbaar gemaakt.

Hoogachtend,

Rianne Letschert
Informateur

**SINT EUSTATIUS
CARIBISCH NEDERLAND**

2025778

**Kabinetsformateur & Fractieiders
Tweede Kamer der Staten-Generaal**

Onze referentie: 1096/25

Betreft: Prioriteiten Sint-Eustatius voor het nieuwe Regeerakkoord

St. Eustatius, 10 December 2025

Geachte heer/mevrouw,

Het nieuwe kabinet staat voor grote en urgente uitdagingen. Het Bestuurscollege van Sint-Eustatius vraagt in dit kader specifiek uw aandacht voor de situatie op ons eiland. Sint-Eustatius maakt integraal deel uit van Nederland, maar kent een eigen schaal, context en dynamiek die leiden tot specifieke maatschappelijke en infrastructurele opgaven. Een aantal ongelijkheden en achterstanden ten opzichte van Europees Nederland en binnen Caribisch Nederland vraagt om gerichte en structurele aandacht.

De afgelopen jaren zijn waardevolle stappen gezet en is er in Den Haag meer aandacht gekomen voor Caribisch Nederland. Tegelijkertijd blijven een aantal fundamentele knelpunten de ontwikkeling van Sint-Eustatius beperken, onder andere op het gebied van cruciale infrastructuur, toegang tot basisvoorzieningen, connectiviteit, betaalbaarheid en structurele uitvoeringscapaciteit. Zonder gerichte keuzes en nauwe interdepartementale samenwerking blijven verbeteringen versnipperd en onvoldoende effectief.

Met deze brief vraagt het Bestuurscollege uw aandacht voor een aantal prioriteiten die essentieel zijn om structurele achterstanden te verminderen en duurzame ontwikkeling mogelijk te maken.

Haven

De haven is van vitaal belang voor onze economie en bevoorrading, maar voldoet op dit moment niet aan internationale veiligheids- en infrastructurele eisen. Het in opdracht van BZK opgeleverde Andersson Elffers Felix rapport en de daaropvolgende adviezen van de Raad voor de Leefomgeving en Infrastructuur én de Raad voor Openbaar Bestuur bevestigen de noodzaak van aanvullende investeringen. Wij verzoeken het kabinet om structurele financiële ondersteuning voor modernisering en toekomstbestendige ontwikkeling van de haven.

Afvalbeheer en Afvalwaterzuivering

Sint-Eustatius heeft de afgelopen periode belangrijke vooruitgang geboekt in afvalbeheer en afvalwaterzuivering. Verdere professionalisering blijft noodzakelijk om te voldoen aan milieunormen en duurzaamheidsdoelstellingen, waaronder uitbreiding van recycling, verbeterde afvalverwerking, afvalwaterzuivering en veilige omgang met risicovolle materialen. Daarnaast is structurele ondersteuning nodig voor het opschonen van historisch begraven afval, dat risico's oplevert voor milieu en gezondheid.

SINT EUSTATIUS CARIBISCH NEDERLAND

Infrastructuur

Uit het Andersson Elffers Felix rapport blijkt dat Sint-Eustatius kampt met aanzienlijke achterstanden in de fysieke infrastructuur en structureel onvoldoende budget voor beheer en onderhoud. Wij verzoeken het nieuwe kabinet om een investeringsprogramma waarmee wegen, nutsvoorzieningen, ruimtelijke ordening en publieke diensten duurzaam kunnen worden versterkt.

Luchthaven en connectiviteit

Onze luchthaven en vervoersverbindingen zijn cruciaal voor veiligheid, bereikbaarheid, economische ontwikkeling en sociale samenhang. Momenteel zijn de ticketprijzen naar naburige eilanden vrijwel onbetaalbaar en blijft de ferryverbinding kwetsbaar door uitval en onbetrouwbaarheid en onveiligheid. Betrouwbare, betaalbare en frequente verbindingen zijn bovendien een randvoorwaarde voor de ontwikkeling van duurzaam toerisme, een belangrijke economische kans voor Sint-Eustatius. Het borgen van operationele kwaliteit en veiligheid, evenals noodzakelijke onderhouds- en vervangingsinvesteringen op de luchthaven, vraagt tevens om voortgezette ondersteuning vanuit het Rijk. Wij verzoeken het kabinet daarom om een gezamenlijke aanpak die lucht- en zeeverbindingen structureel verbetert en toekomstbestendig maakt. In het kader van armoedebestrijding en de verdere duurzame economische ontwikkeling van Sint-Eustatius is de implementatie van een public service obligation, PSO voor vlieg- en ferryverkeer bovendien van essentieel belang.

Bestaanszekerheid

De sociaaleconomische omstandigheden op Sint-Eustatius vragen om gerichte keuzes binnen de modernisering van het sociaaleconomische stelsel. Belangrijke aandachtspunten zijn:

1. Werkloosheidsvoorziening: de invoering van een werkloosheidsuitkering is essentieel, gezien de kleine arbeidsmarkt en de grote impact van baanverlies op gezinnen.
2. Versterking inkomenspositie: de verhoging van de AOV, AWW, onderstand en minimumloon zijn belangrijke stappen geweest. Toch blijft de hoge kostenstructuur op ons eiland vragen om verdere koopkrachtverbetering.
3. Lastenverlaging en lokale werkgelegenheid: investeringen in betaalbare huisvesting, energie, vervoer en lokale banen zijn cruciaal om economische zelfstandigheid te vergroten en afhankelijkheid van uitkeringen te verminderen.
4. Toegankelijke voorzieningen: een sterk sociaal stelsel vraagt om goede lokale uitvoering. Inwoners moeten zonder drempels toegang hebben tot zorg, ondersteuning en begeleiding naar werk.

Douane-unie

De verschillende rapporten benoemen tevens de hoge importkosten in het kader van bouwmaterialen, de voedselvoorziening en arbeid. In dit kader acht het Bestuurscollege de afschaffing en matiging van soms driedubbele tarifiering van groot belang. Het Bestuurscollege verzoekt u tot een verkenning van een douane-unie.

Devaluatie van de Amerikaanse Dollar

Het openbaar lichaam Sint Eustatius zich in het bijzonder zorgen maakt over een mogelijke devaluatie van de Amerikaanse dollar, gezien de regionale situatie en de reeds bestaande tekortkomingen waarmee het eiland wordt geconfronteerd. Er is onmiskenbaar sprake van een trickle-down effect voor de eilanden en voor Statia in het bijzonder. Het is daarom van belang om tijdig het gesprek te starten over de mogelijke impact, en na te gaan of hierover reeds gedachten

SINT EUSTATIUS CARIBISCH NEDERLAND

bestaan en/of mechanismen beschikbaar zijn om waar en wanneer nodig direct ondersteuning te kunnen bieden.

Klimaatadaptatie

He Bestuurscollege herkent en onderkent de in het rapporten geïdentificeerde overweldigende ongedekte investerings- onderhouds- en vervangingsopgave waar het eiland mee wordt geconfronteerd. Gegeven de klimatologische omstandigheden, alsmede toenemende extremiteiten is een robuuste eilandelijke infrastructuur van groot belang. Hierbij hoort ook de implementatie van een veerkrachtige klimaatadaptatiestrategie en de duurzame voortzetting van reeds in uitvoering zijnde initiatieven binnen het Natuur Milieu en Beleidsplan met de daarbij behorende capaciteit. Voor structurele vooruitgang is een nauwe en goed afgestemde samenwerking nodig, met duidelijke prioritering en effectieve interdepartementale coördinatie. Het Bestuurscollege is bereid om hierin een actieve en constructieve rol te spelen.

De in deze brief genoemde punten vormen urgente prioriteiten voor de komende jaren. Hoewel de thema's hier slechts in beknopte vorm zijn beschreven, verzoeken wij het nieuwe kabinet om deze brede context mee te nemen en de genoemde speerpunten serieus in overweging te nemen.

Wij zien uit naar een constructieve samenwerking met het nieuwe kabinet, gericht op duurzame vooruitgang en een sterke, veerkrachtige toekomst voor Sint-Eustatius binnen het Koninkrijk. Wij lichten deze prioriteiten graag nader toe.

Met hoogachting,

Namens het Bestuurscollege van Sint-Eustatius,

Hoogachtend,

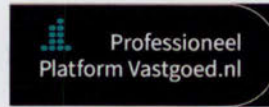
De Wnd Gezaghebber,

Mw. S.C. Hassell

De Eilandsecretaris.

Mw. M. Dijkshoorn

De Tweede Kamer
t.a.v. de informateur
p/a Bureau Woordvoering Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

202500779

10 december 2025

Betreft: Handreiking voor herstel investeringsklimaat woningmarkt

Geachte mevrouw Letschert,

Een voorspelbaar, aantrekkelijk investeringsklimaat is de randvoorwaarde om de Woontopdoelstelling (100.000 woningen per jaar, waarvan tweederde betaalbaar) te halen. Daarom bieden wij u een handreiking aan met direct toepasbare maatregelen die het investeringsklimaat versterken en de woningbouwopgave vlot trekken. Deze handreiking bevat uitvoerbare maatregelen die in samenhang zorgen voor een gelijk speelveld, voorspelbaar beleid en herstel van investeringsbereidheid. De lopende formatie biedt de kans om deze koers langjarig te borgen.

Recente cijfers van Kadaster en SEO laten zien dat het aanbod van middenhuurwoningen fors daalt en dat investeringscapaciteit onder druk staat. Hetzelfde beeld geldt voor de sociale huur: door sterke stijging van bouwkosten en rente lopen woningcorporaties tegen de grenzen van hun investeringsmogelijkheden aan. Zonder ingrijpen zijn de vooruitzichten zorgelijk. Wij zien het als onze verantwoordelijkheid om de knelpunten en oplossingsrichtingen inzichtelijk te maken.

Deze handreiking is opgesteld namens Aedes (woningcorporaties), IVBN (institutionele beleggers), NEPROM (project- en gebiedsontwikkelaars), Vastgoed Belang en Professioneel Platform Vastgoed (private partijen). Samen staan wij klaar om de uitdagingen op de woningmarkt constructief aan te pakken.

Integraal maatregelenpakket

De maatregelen die we voorstellen grijpen op elkaar in en vormen samen een consistent pakket. Alleen deze combinatie herstelt het rendementsperspectief voor alle partijen, vergroot de bouwproductie en behoudt en versterkt de betaalbare voorraad. Deelmaatregelen zijn afzonderlijk onvoldoende: zonder fiscale, juridische én financiële samenhang blijft het investeringsklimaat fragiel en stagneert de woningbouwopgave.

1. **Gelijke fiscale regels voor pensioenaanbieders:** Zorg dat Nederlandse en buitenlandse pensioenfondsen fiscaal gelijk worden behandeld, zodat investeringen in huurwoningen aantrekkelijk blijven voor alle pensioenaanbieders. Hierdoor kan er meer pensioenkapitaal richting de woningmarkt vloeien, wat het aanbod van betaalbare huurwoningen vergroot.
2. **Verlaag de overdrachtsbelasting:** Breng de belasting op de aankoop van onroerend goed (met uitzondering van de eigen woning) structureel terug naar 6%. Dit zorgt voor stabiel beleid en stimuleert investeringen in gebiedsontwikkeling, maakt transformatie van verouderde en overtollige kantoor-, bedrijfs- en winkelpanden mogelijk en draagt bij aan een duurzame leefomgeving.

3. **Maak renteaftrekbeperking ongedaan:** Breng de beperking op renteaftrek (ATAD) in lijn met Europese regels en onderliggende doel: voorkomen van internationale belastingontwijking. Voer daarvoor de groepsvrijstelling en stand-alone vrijstelling in. Dit zodat woningcorporaties en private partijen niet langer worden beboet voor het investeren in woningen met vreemd vermogen en een gelijk speelveld ontstaat met andere Europese landen.
4. **Hervorm de vermogensbelasting (box 3):** Neem een vast bedrag voor exploitatiekosten op in de tegenbewijsregeling. Versnel de invoering van de Wet Werkelijk Rendement zodat deze per 1 januari 2028 ingaat en verhoog het forfait in de tussentijd niet verder.
5. **Zet nieuwe mogelijkheden voor staatssteun voor de bouw van middenhuurwoningen in voor alle partijen:** Maak het voor zowel woningcorporaties als private partijen mogelijk om gebruik te maken van staatssteun, zodat er een gelijk speelveld ontstaat en de bouw van middenhuurwoningen wordt versneld. Dit kan door borging voor corporaties en objectsubsidies voor private partijen.
6. **Schaf de vennootschapsbelasting op sociale huur af:** Stel verhuurders van sociale huurwoningen vrij van vennootschapsbelasting (VPB), passend bij het sociale karakter van deze woningen.
7. **Maak de middenhuurregeling werkbaar:** Evalueer snel de in 2024 ingevoerde huurregulering voor het middensegment en voer eventuele verbeteringen snel door, zodat bestaande huurwoningen behouden blijven én nieuwbouw wordt gestimuleerd. Voor private verhuurders, niet zijnde woningcorporaties, is van belang dat de jaarlijkse huurverhoging conform het huurprijsbeleid voor middenhuurwoningen (CAO+1%) haalbaar wordt door aanpassing van de WWS-tabel (het woningwaarderingssysteem dat de maximale huurprijs bepaalt).

Maatschappelijk vertrouwen

Wij pleiten voor stabiel, voorspelbaar en uitvoerbaar beleid dat vertrouwen geeft aan investeerders en woningzoekenden. Nederland moet een gelijk speelveld behouden en investeringen niet onnodig belemmeren. Onze voorstellen bieden een solide basis voor een stabiele koers. Wij lichten deze graag toe en denken mee over verankering in beleid.

Wij wensen u en de onderhandelende partijen veel succes bij het vervolg van de informatie en het verankeren van stabiel beleid in het regeerakkoord.

Hoogachtend

Liesbeth Spies, Aedes | Wim Wensing, IVBN | Ronald Huikeshoven, NEPROM | Niek Verra, Vastgoed Belang | Jan Kamminga, Professioneel Platform Vastgoed

Contactgegevens coördinator:

public affairs Aedes

vereniging van
woningcorporaties

FRANKERING
GECONTROLEERD
R01.251211.125798

PostNL
Port Betaald
Port Payé
Pays-Bas

Postbus 93121, 2509 AC Den Haag

RS2CC - #X830XDX#00#0000#

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Vertegenwoordigers van woningcorporaties
T.a.v. mevrouw L. Spies
p/a Postbus 93121
2509 AC Den Haag

Kenmerk: 202500780

Den Haag, 13 december 2025

Geachte mevrouw Spies,

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Wellicht ten overvloede, zoals op de website (www.kabinetsformatie2025) staat vermeld, worden alle brieven aan de informateur openbaar gemaakt.

Hoogachtend,

Rianne Letschert
Informateur

Mevrouw R.M. Letschert
t.a.v. Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

202500781

Datum: 11 december 2025

Onderwerp: Versterking basisvaardigheden volwassenen - voor kansengelijkheid en versteviging van de arbeidsmarkt

Geachte mevrouw Letschert,

Met uw aantreden als informateur heeft u de belangrijke taak om een stevig kabinet samen te stellen dat Nederland verder brengt. Wij benaderen u met een vraagstuk dat bepalend is voor die toekomst: hoe zorgen we ervoor dat drie miljoen Nederlanders die moeite hebben met basisvaardigheden volwaardig mee kunnen doen in een steeds complexere maatschappij?

Volwassenen die moeite hebben met basisvaardigheden als lezen, schrijven, rekenen en digitaal ervaren dagelijks moeilijkheden bij toegang tot de huisarts, bankzaken maar ook: op de arbeidsmarkt. De gevolgen zijn groot: ze verliezen vaker hun baan, leven vaker in armoede en kampen met meer schulden en gezondheidsproblemen.

Dit maatschappelijke probleem groeit: het aantal volwassenen die moeite hebben met basisvaardigheden dreigt toe te nemen. Onderzoek PISA 2022 liet zien dat 33% van de 15-jarigen moeite heeft met begrijpend lezen.¹ Recente cijfers van de Onderwijsinspectie tonen aan dat 17% van de tweedeklassers in het voortgezet onderwijs het basisoniveau voor schrijfvaardigheid niet haalt, in het vmbo loopt dit zelfs op tot 40%.² Dit benadrukt de noodzaak van een stevig stelsel voor de aanpak basisvaardigheden voor volwassenen.

In dat licht hebben wij met interesse kennisgenomen van de passage over arbeidsmarkthervorming in het tussenstuk van de fracties D66 en CDA, waarin een leven lang ontwikkelen een prominente plek krijgt. Wel benadrukken wij dat beleid op dit terrein begint bij de basis: zonder voldoende taal-, reken- en digitale vaardigheden kunnen drie miljoen volwassenen niet profiteren van scholings- en ontwikkelmogelijkheden. Basisvaardigheden horen daarom onlosmakelijk bij een ambitieuze agenda voor een leven lang ontwikkelen.

¹ PISA, 2022

² Inspectie van het Onderwijs, 2025

We missen een stevige basis

De aanpak van basisvaardigheden is een proces van lange adem dat duurzame ondersteuning vraagt. Nu steunt de aanpak vaak op goede initiatieven, maar verankering daarvan ontbreekt. Programma's die goed werken, lopen af zonder opvolging, waardoor de aanpak stagneert. Daardoor is de aanpak nog te versnipperd, kwetsbaar en onvoldoende effectief. Als daar niet meer op gestuurd wordt, zal die groep van drie miljoen mensen de weg naar een passende leerroute niet vinden.

Door de versnippering vinden mensen die moeite hebben met basisvaardigheden cursussen niet, sluit het aanbod niet aan bij hun leerwens en ontbreken doorlopende leerlijnen. Bovendien is er veel wisseling in kwaliteit. Gemeenten en uitvoeringsorganisaties kampen daarnaast met tijdgebrek, hoge werkdruk en wisselende prioriteiten.³

Gemeenten hebben een wettelijke taak, maar het ontbreken van een integrale aanpak op rijksniveau maakt het uitvoeren van deze taak lastig. Aparte programma's, financieringsstromen en wetten dragen niet bij aan de samenhang die nodig is. Een integrale, samenhangende aanpak werkt, dat tonen onderzoek en evaluaties aan. De uitdaging is deze aanpak structureel te verankeren met visie, wettelijke kaders en duurzame financiering.

Wat nodig is voor een toekomstbestendige aanpak

Om ervoor te zorgen dat miljoenen Nederlanders volwaardig kunnen meedoen in de samenleving, is samenwerking nodig over departementen en beleidsterreinen heen. Met een langjarige visie voor duurzame resultaten. Daarom pleiten wij voor een ambitieus en langjarig Masterplan Basisvaardigheden voor Volwassenen met vier elementen:

- Landelijke regie en sturing: werk interdepartementaal aan een integrale aanpak.
- Stuur op kwaliteit en toegankelijkheid van het aanbod met een doorlopende leerlijn.
- Betrek ervaringsdeskundigen: hun kennis en inzichten zijn onmisbaar voor effectief beleid.
- Zorg voor voldoende, langdurige en structurele financiering.

Kortdurende programma's leiden niet tot duurzame resultaten, dat hebben de afgelopen jaren wel bewezen. Het is tijd om te kiezen voor een robuust, langjarig plan.

³ Toezicht Sociaal Domein, 2025

Een investering die zich terugbetaalt

Investeren in basisvaardigheden versterkt Nederland. Het vergroot de kansen van mensen op werk, gezondheid en participatie. Het verkleint de druk op voorzieningen als zorg en schuldhulpverlening. En het draagt bij aan het oplossen van personeelskrapte op de arbeidsmarkt. Een samenleving wordt sterker als iedereen kan meedoen.

Wij begrijpen dat een formatie vraagt om keuzes te maken. Wij hopen dat u de toekomst van drie miljoen mensen die moeite hebben met basisvaardigheden een plaats geeft in de gesprekken met onderhandelende partijen. Graag delen wij onze kennis en expertise om bij te dragen aan een effectieve aanpak. De oplossingen zijn er, we kunnen aan de slag.

Wij staan tot uw beschikking voor nadere toelichting en wensen u wijsheid en energie toe bij uw belangrijke opdracht.

Met vriendelijke groet,

Hanneke Propitius
Directeur-bestuurder

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Stichting Lezen en Schrijven
T.a.v. mevrouw H. Propitius
Bezuidenhoutseweg 60
2594 AW Den Haag

Kenmerk: 202500782

Den Haag, 13 december 2025

Geachte mevrouw Propitius,

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Wellicht ten overvloede, zoals op de website (www.kabinetsformatie2025) staat vermeld, worden alle brieven aan de informateur openbaar gemaakt.

Hoogachtend

Rianne Letschert
Informateur

202500783

Tweede Kamer der Staten-Generaal
t.a.v. Bureau Woordvoering Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Amsterdam, 11 december 2025

Geachte mevrouw Letschert,

ORAM is met ruim 800 leden het grootste netwerk van bedrijven in de Metropoolregio Amsterdam. Als belangenbehartiger van de Amsterdamse haven en industriebedrijven vragen wij de formerende partijen om herstel van het ondernemersklimaat een prominente plek te geven in het regeerakkoord.

In 2018 nam Amsterdam op Europese ranglijsten nog de vijfde plaats in als aantrekkelijke vestigingsplaats, sindsdien is de hoofdstad buiten de top 10 gedaald. Voorts is het aantal internationale bedrijven dat zich vestigt in de MRA fors teruggelopen, slechts 49 bedrijven in 2024, het laagste aantal ooit gemeten. Dit is een serieus signaal en vraagt van de nieuwe regering een stevig antwoord om Nederland weer concurrerend te maken en onze nationale welvaart veilig te stellen. Amsterdam als economische motor van Nederland speelt daarbij een sleutelrol.

Investeer in de industrie

Het gebrek aan bewegingsruimte – in vierkante meters, in milieuruimte, in ruimte op het elektriciteitsnet – zet de bedrijven in de Metropoolregio Amsterdam (MRA) en het Noordzeekanaalgebied (NZKG) zwaar onder druk. De energiekosten zijn hoog, de regelgeving wordt steeds strenger en de ruimte voor (maak)bedrijven wordt steeds schaarser door de oprukkende woningbouw op bedrijventerreinen.

Recent luidde ORAM de noodklok namens de industriële bedrijven omdat investeringen stagneren door een gebrek aan toekomstgerichte infrastructuur en een opeenstapeling van overheidsbeleid.

In de inhoudelijke agenda van D66 en CDA lijkt de bovengenoemde problematiek herkend te worden. Deze partijen willen een strategisch industriebeleid voeren en bouwen aan een duurzame, toekomstbestendige economie met solide bedrijven die bijdragen aan strategische onafhankelijkheid, veiligheid en toegang tot essentiële producten en technologieën. Dit kunnen wij ondersteunen. Het is goed dat daarbij ook de maritieme sector is benoemd als een één van de sectoren die voor Nederland van groot strategisch belang is.

- *Zorg dat strategische industriesectoren in Nederland gevestigd kunnen blijven en kunnen innoveren. Dat er een gelijk speelveld is met onze buurlanden. Klemmende regelgeving en belastingen waarmee Nederland zichzelf op achterstand zet moeten zo snel mogelijk worden herzien. Concreet: verlagen van de nettarieven, afschaffen van de CO2 heffing, oplossing voor het stikstofslot, geen nationale koppen meer op Europese wetgeving.*

J

- *Investeer in infrastructuur om de energietransitie te realiseren. Elektriciteit en waterstof zijn essentieel om te verduurzamen. De infrastructuur ontbreekt echter nog steeds, waardoor netcongestie aanhoudt. Aansluiting van het NZKG op andere industrieclusters, de opslag in Noord-Nederland en Duitsland is essentieel voor het succes van waterstof als energiedrager.*
- *Lever de noodzakelijke bijdrage om de ontwikkeling van de energiehaven IJmond op korte termijn te realiseren. De regio NZKG zet zich in voor de ontwikkeling van energiehaven, een cruciale uitvalsbasis voor de aanleg en onderhoud van offshore windparken. Deze ontwikkeling is onmisbaar voor wind-op-zee projecten.*

Beperk grootschalige transformatie van bedrijventerreinen

De Metropoolregio Amsterdam levert ruim 20% van ons bruto binnenlands product (bbp). De ruimtelijke druk op bedrijventerreinen is in de regio Amsterdam het hoogste van Nederland. Dit komt met name door de grootschalige transformatie van bedrijventerreinen naar gemengde gebieden met woningbouw. Het aanbod aan nog beschikbare bedrijfsruimte is sinds 2020 meer dan gehalveerd, terwijl er de komende jaren juist behoefte is aan meer ruimte voor werk, energietransitie en circulaire economie. Uitplaatsen van bedrijven naar andere gemeenten is vaak geen oplossing omdat bedrijven te ver van hun afzetgebied komen te zitten. Bovendien functioneren bedrijventerreinen als ecosysteem waar het weghalen van een schakel grote gevolgen heeft voor de rest. Voorkomen moet worden dat woningbouw de bedrijvigheid steeds verder verdringt. De Ontwerp Nota Ruimte is op dit punt nog te vrijblijvend.

- *Zorg voor effectieve bescherming van bedrijventerreinen en ruimte voor werk, energietransitie en circulaire economie door duidelijke instructieregels vast te leggen in het ruimtelijk beleid. Neem behoud van bestaande bedrijventerreinen als uitgangspunt.*
- *Als bedrijven door transformatie toch moeten wijken voor andere functies, dan moet deze ruimte gecompenseerd worden en zal bedrijven een reëel alternatief geboden moeten worden om hun activiteiten elders (in de nabije omgeving) voort te zetten. Dit moet juridisch geborgd worden in het ruimtelijk beleid.*

De gemeente Amsterdam wil ook grote delen van de Amsterdamse haven gebruiken voor woningbouw. De daar aanwezige, volactieve bedrijven moeten weg, zonder dat hiervoor een concreet alternatief wordt geboden. Dit is onwenselijk en risicovol. Havengebonden activiteiten kun je maar op één plek doen, daar waar water en land elkaar raken, terwijl woningbouw op veel meer plekken mogelijk is. Het is in Nederland extreem ingewikkeld en kostbaar om haveninfrastructuur op andere plekken aan te leggen, bovendien duurt dit heel erg lang. Dit vraagt om een onomwonden keuze voor het behoud van de Amsterdamse haven.

- *Heroverweeg de woningbouwopgave in havengebieden. Geef duidelijkheid aan bedrijven over hun toekomstperspectief en zorg zo nodig voor alternatieve vestigingslocaties. Verleg de focus van de woningbouw van Haven-Stad naar de oostkant, richting Almere.*

Voor zover transformatie van bestaande havengebieden nog aan de orde is, moet als randvoorwaarde worden gesteld dat de daar aanwezige bedrijven verplaatst kunnen worden naar elders in het Noordzeekanaalgebied. Hiervoor is het onder andere noodzakelijk om de ruimtelijke reservering te behouden voor een nieuw havenbekken in de Houtrakpolder. Deze

noodzaak wordt nog eens vergroot door de ruimtevraag vanuit circulaire economie en energietransitie in de toekomst

- *Houdt de ruimtelijke reservering voor een havenbekken in de Houtrakpolder vast, in combinatie met de ontwikkeling van het A9-zuid hoogspanningsstation in het gebied op zo kort mogelijke termijn.*

De fracties van D66 en CDA hebben terecht hoge ambities op gebied van woningbouw en willen minstens 21 grootschalige woningbouwlocaties van nationaal belang aanwijzen, verspreid over het land. Het is van groot belang dat deze locaties niet ten koste gaan van bestaande bedrijventerreinen, maar juist een alternatief kunnen bieden voor transformatieplannen die nu niet van de grond komen, omdat woningbouw en bedrijvigheid elkaar te veel in de weg zitten.

Versterk de Amsterdamse zeehaven

De Amsterdamse haven is de tweede grootste zeehaven van Nederland en de vierde van Europa. Het is één van de sterkste economische motoren van Nederland en een belangrijk logistiek knooppunt in de doorvoer van energie en goederen naar het Europese binnenland. Het gebied genereert 70.000 banen en 7 miljard euro aan toegevoegde waarde. Het is voor het verdienvermogen van Nederland van essentieel belang dat de haven een effectieve juridische bescherming krijgt, zodat er genoeg milieuruimte is voor de transitie naar een duurzame en circulaire economie.

In de inhoudelijke agenda van de fracties van D66 en CDA is opgenomen dat voor het Noordzeekanaalgebied als Cluster van Nationaal Belang een nationaal ruimtelijk-economische strategie wordt opgesteld. Wij benadrukken dat onderdeel van deze strategie moet zijn dat zware industriële activiteiten een beschermde status krijgen.

- *Zorg dat de Amsterdamse haven exclusief bestemd blijft voor haven gerelateerde bedrijvigheid en bedrijven met een hoge milieucategorie met behoud van bestaande milieuruimte. Een gebied waar sterkere planologische bescherming wordt toegepast en waar versnelde energie infrastructuurprojecten (waterstofnet en elektriciteitsverzwaring) worden gerealiseerd.*

Onze tweede nationale zeehaven is eigendom van de gemeente Amsterdam. Deze situatie doet onvoldoende recht aan de grote nationale belangen die hier spelen, mede waar het gaat om weerbaarheid en strategische autonomie. Om deze belangen beter te kunnen borgen moet het Rijk meer stem krijgen bij de beleidskeuzes die voor de haven gemaakt worden.

De fracties van D66 en CDA hebben grote ambities geformuleerd op gebied van verduurzaming van de industrie, de productie van groen gas en groene waterstof, wind op zee en CO2 opslag op de Noordzee. De haven van Amsterdam en het NZKG spelen bij de realisatie van deze ambities en voor het toekomstig verdienvermogen van Nederland een onmisbare rol.

- *Zorg dat het Rijk een belang neemt in Port of Amsterdam, waar mogelijk met een breder mandaat als regionale ontwikkelautoriteit en uitvoeringsorganisatie, zodat het nationale belang van de Amsterdamse haven en het NZKG kan worden geborgd.*

Een bijzonder zorgpunt is het feit dat de gemeente Amsterdam per 2028 aanstuurt op het vertrek van de scheepsreparatiewerf van Damen Shiprepair Amsterdam op de huidige locatie, waarmee circa een kwart van de grote dokcapaciteit en een derde van de Nederlandse gegraven scheepsdokken dreigt te verdwijnen. Deze scheepsreparatiewerf maakt onderdeel uit van de kritische infrastructuur van de Amsterdamse haven en vervult een belangrijke calamiteitenfunctie voor schepen in het Noordzeekanaal. Daarnaast is deze scheepswerf van groot belang voor de Nederlandse strategische autonomie, de nationale veiligheid, de circulaire economie en de realisatie van wind op zee. Vanwege deze zwaarwegende belangen is het Rijk inmiddels betrokken bij de scenariokeuze voor deze locatie, het is daarbij cruciaal dat deze functie voor het NZKG gewaarborgd blijft.

- *Waarborg het behoud van een scheepsreparatiewerf van minimaal de huidige omvang in het Noordzeekanaalgebied.*

Investeer in bereikbaarheid en mobiliteit van de regio Amsterdam

Een goede bereikbaarheid per vliegtuig, rail en auto is essentieel voor het vestigingsklimaat van de MRA en voor Nederland. De komende jaren zijn vooral forse investeringen nodig in een sterke OV-infrastructuur zoals het doortrekken Noord-Zuidlijn naar Schiphol (en op termijn Purmerend) en de ontwikkeling van het Zuidasdok. Daarnaast is de nationale luchthaven Schiphol met zijn uitgebreide internationale verbindingen van levensbelang voor onze economie.

- *Investeer in het doortrekken van de Noord-Zuidlijn om bereikbaarheid van Nederland, woningbouw en het vestigingsklimaat te versterken. Geef Schiphol voldoende ruimte om het netwerk van internationale verbindingen te behouden om Nederland economisch concurrerend, internationaal bereikbaar en aantrekkelijk voor bedrijven en talent te houden.*

Wij hopen dat u - en de partijen die de nieuwe regering gaan vormen - deze punten zullen meenemen bij de verdere uitwerking van een nieuw regeerakkoord.

Mocht u naar aanleiding van deze brief vragen hebben dan zijn wij graag bereid deze toe te lichten.

Met vriendelijke groet,

Kees Noorman
Directeur

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Ondernemend Amsterdam
T.a.v. de heer K. Noorman
De Ruyterkade 7
1013 AA Amsterdam

Kenmerk: 202500784

Den Haag, 13 december 2025

Geachte heer Noorman,

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Wellicht ten overvloede, zoals op de website (www.kabinetsformatie2025) staat vermeld, worden alle brieven aan de informateur openbaar gemaakt.

Hoogachtend

Rianne Letschert
Informateur

Tweede Kamer der Staten-Generaal
Bureau Woordvoering Kabinetstomatie
T.a.v. de informateur prof. dr. R.M. Letschert
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Onderwerp Samen voor de gezondheid van morgen – De oproep van UMCNL aan alle partijen
Datum 11-12-2025
Ons kenmerk 25.01792

Geachte mevrouw Letschert,

Samen staan wij voor de grote opdracht om de Nederlandse zorg van hoge kwaliteit, toegankelijk en betaalbaar te houden, en om te werken aan een gezonde toekomst voor iedereen. De zeven universitaire medische centra van Nederland, verenigd in UMCNL, werken hier elke dag aan vanuit onze rol op het snijvlak van academische zorg, onderwijs en onderzoek. Als maatschappij staan wij echter voor grote uitdagingen: het zorgstelsel staat onder druk en de volksgezondheid verslechtert. De umc's van Nederland pakken dan ook graag de uitgestoken hand van de formerende partijen aan, om vanuit gedeelde verantwoordelijkheid, te werken aan een positieve agenda om Nederland vooruit te helpen. Wij roepen D66, VVD en CDA op om in de volgende fase van de formatie keuzes te maken, te koesteren wat werkt en te versterken wat nodig is voor toekomstbestendige zorg en een weerbare samenleving.

Van zorg naar gezondheid: het verkleinen van gezondheidsverschillen als prioriteit

De stijgende zorgvraag en toenemende gezondheidsverschillen vragen om een andere kijk op gezondheid. Ongezondheid kost Nederland jaarlijks miljarden. Factoren als leefomgeving, onderwijs, armoede en leefstijl spelen een grote rol. De verantwoordelijkheid van de umc's stopt daarom ook niet bij de muren van het ziekenhuis. De umc's leiden de artsen, medisch specialisten, gespecialiseerde verpleegkundigen en medische ondersteuners van de toekomst op. Preventie, gezonde leefstijl en leefomgeving hebben een prominente plek in al onze opleidingen en in ons onderzoek. Samen met nationale en regionale partners bouwen wij aan een sterke preventie-infrastructuur en zetten wij onze kennis en innovatiekracht in om gezondheid te verbeteren – in beleid, bij kwetsbare groepen en in scholen en supermarkten. Maar alleen kunnen wij het niet. Wij zijn daarom blij dat D66 en CDA in hun gezamenlijke agenda prioriteit geven aan preventie en daarbij over de domeinen heen kijken.

Wij roepen een nieuw kabinet op om:

- Vast te houden aan deze ambitie om gezondheid structureel in alle beleidsdomeinen te verankeren en hiervoor vanuit verschillende departementen structurele financiële middelen vrij te maken;
- Een ambitieus plan te ontwikkelen om Nederland gezonder te maken en gezondheidsverschillen te verkleinen, met wettelijke gezondheidsdoelen;
- De versnippering en vrijblijvendheid in het preventieveld te doorbreken. De kennis en innovaties zijn er; nu is samenwerking en doorzettingskracht nodig.

Kennis en innovatie: investeren in vooruitgang

Het toegankelijk houden van de Nederlandse zorg vraagt gerichte investeringen in wetenschap, digitale infrastructuur en kennisvalorisatie. Gezondheid en zorg vormen een sterk onderzoeksdomein met grote maatschappelijke en economische impact: nieuwe technologieën en behandelmethoden verbeteren de gezondheid, houden de zorgvraag beheersbaar en versterken de economie.

Door de unieke combinatie van fundamenteel onderzoek, klinische praktijk en opleiding, en de toegang tot biobanken en real-world data, zijn de umc's motoren van innovatie voor de samenleving. Toch blijft Nederland achter: de 3%-norm voor investeringen in onderzoek en innovatie wordt al jaren niet gehaald, waardoor onze internationale positie verzwakt. De umc's verwelkomen daarom de keuze voor een beweging richting deze 3%-norm, voor investeringen in campussen als onderzoeks- en innovatie ecosystemen en voor voortzetting van het Nationaal Groeifonds. Met baanbrekende innovaties in medtech, biotech en data/AI voor gezondheid dragen umc's op hun campussen bij aan economische groei en betere gezondheidskansen. Om deze impact te vergroten en te versnellen zijn gerichte investeringen en meer ruimte voor innovatie noodzakelijk.

Wij roepen een nieuw kabinet op om:

- Invulling te geven aan de ambitie om structureel te investeren in kennis en innovatie zodat de 3%-norm wordt gehaald;
- De Nederlandse positie in zorginnovatie te versterken via gerichte investeringen in publiek-publieke en publiek-private samenwerking op het gebied van biotech, medtech en data en AI voor gezondheid met een krachtige academische component;
- Het gefragmenteerde onderzoekslandschap te vereenvoudigen en financiering te bundelen; belemmerende regels voor innovatie en samenwerking te schrappen, zodat onderzoekers meer ruimte krijgen voor impactvol onderzoek.

Toekomstbestendige zorg en weerbare samenleving: samen sterker

Een toekomstbestendig zorgstelsel vraagt om samenwerking en weerbaarheid. De zorg staat onder druk door personeelstekorten, een stijgende zorgvraag en toenemende complexiteit. Tegelijkertijd nemen dreigingen toe: van pandemieën en cyberaanvallen tot geopolitieke spanningen en klimaatverandering. Wij roepen de partijen op ook voor deze uitdagingen met een positieve agenda te komen. Zorgprofessionals zijn de spil van onze zorg. Als opleiders nemen de umc's tal van maatregelen om hen op te leiden en voor de zorg te behouden, maar wij kunnen dat niet alleen. De zorgakkoorden IZA en AZWA bevatten al veel afspraken om het arbeidsmarkttekort af te wenden en de zorg toegankelijk te houden. Het is van belang dat de politiek dit soort langdurige samenwerkingen blijft ondersteunen, want dit is dé sleutel voor ons zorgstelsel, zeker ook bij nieuwe dreigingen. Wij houden de Nederlandse zorg betaalbaar en toegankelijk door een stelsel waarin iedere partij een eigen unieke rol vervult en zich samen sterk organiseert.

Wij roepen een nieuw kabinet op om:

- Vast te houden aan en voort te bouwen op de afspraken uit de zorgakkoorden;
- Te zorgen voor structurele bekostiging van opleidingen en begeleiding in de zorg, het behoud van het Stagefonds en verlaging van de werkdruk door versnelde inzet van databeschikbaarheid en AI;
- In te zetten op de samenwerking tussen ministeries en zorg- en kennisinstellingen in crisistijd, militaire en civiele ketens op elkaar aan te sluiten en te investeren in flexibele zorgcapaciteit.

De uitdagingen op het gebied van gezondheid en zorg zijn aanzienlijk, maar de aanwezige kennis, ervaring en innovatiekracht in de umc's zijn dat gelukkig ook. De umc's van Nederland staan klaar om samen met het nieuwe kabinet te werken aan een zorgstelsel dat beschikbaar, betaalbaar en van hoge kwaliteit is en blijft.

Wij wensen u veel succes en wijsheid bij deze informatiefase en zijn uiteraard meer dan bereid met u en de onderhandelende partijen in gesprek te gaan over de uitdagingen en kansen die de umc's zien voor de komende kabinetsperiode.

Met vriendelijke groet,

dr. H.J.M.M. Mertens
Voorzitter UMCNL

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

UMCNL
T.a.v. mevrouw H.J.M.M. Mertens
Oudlaan 4
3515 GA Utrecht

Kenmerk: 202500786

Den Haag, 13 december 2025

Geachte mevrouw Mertens,

Beste Helen,

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Wellicht ten overvloede, zoals op de website (www.kabinetsformatie2025) staat vermeld, worden alle brieven aan de informateur openbaar gemaakt.

Hoogachtend,

Rianne Letschert
Informateur

202500787

Aan de informateur Mevrouw R.M.
Letschert p/a Tweede Kamer der Staten-
Generaal
t.a.v. Bureau Woordvoering Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Den Haag, 11 december 2025

Betreft: Verzoek tot inachtneming van kinder- en jongerenparticipatie tijdens de formatie

Geachte informateur,

Allereerst willen wij u feliciteren met uw benoeming tot informateur. Wij kijken uit naar de verdere uitwerking van de positieve agenda die uw voorganger samen met het CDA en D66 heeft opgesteld. In de aanloop naar deze fase brengen wij graag het belang van kinder- en jongerenparticipatie onder uw aandacht.

Hoewel kinderen en jongeren op 29 oktober niet mochten stemmen, vormen zij wel een essentiële groep voor de toekomstagenda waar tijdens de formatieonderhandelingen aan wordt gewerkt. Artikel 12 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind verplicht Nederland om kinderen te horen in alle beslissingen die hen aangaan. De formatie biedt een uitgelezen kans om ervoor te zorgen dat hun perspectieven – ondanks het ontbreken van stemrecht – daadwerkelijk worden meegenomen in toekomstig beleid.

We zijn dan ook positief over de eerdere consultatie tijdens de formatieonderhandelingen met onder andere de Jonge Klimaatbeweging over stikstof en klimaat. Save the Children pleit ervoor dit waardevolle precedent in de verdere onderhandelingen en in het uiteindelijke regeerakkoord voort te zetten. Kinder- en jongerenparticipatie dient een structureel onderdeel te worden van het beleid. Graag delen wij via deze brief ons advies hoe dit te bereiken.

Op vrijdag 26 september 2025 organiseerden Save the Children en jongeren zelf de eerste **Nationale Jeugdlobbydag**. Onderstaande punten zijn samen met deze jongeren opgesteld. Ruim tachtig jongeren tussen de 11 en 25 jaar uit heel Nederland gingen in gesprek met landelijke politici, beleidsmakers en maatschappelijke organisaties. Zij voelden zich gehoord en serieus genomen – precies zoals het zou moeten. Tijdens dit evenement boden zij met trots het manifest *Met ons, niet over ons* aan (zie bijlage), waarin jongeren hun eisen en wensen voor structurele participatie formuleren. Zij doen daarin vier concrete oproepen:

1. **De jeugd schrijft mee, van verkiezingscampagne tot kabinetsperiode** Actieve betrokkenheid van kinderen en jongeren en ondersteunende organisaties bij het schrijven van het toekomstige regeerprogramma;
 - Een kinder- en jongerenparticipatiemoment aan het begin van elke kabinetsperiode, waarin kinderen en jongeren, via bijvoorbeeld een kinder- en jongerentop of dialoogtafels, hun prioriteiten direct met politici en bewindspersonen delen;
 - Een stem in verkiezingsdebatten, partijprogramma's en media, ook voor jongeren zonder stemrecht;

2. **Betekenisvolle kinder- en jongerenparticipatie: inclusief en structureel** □ In elke landelijke adviesraad, commissie of werkgroep die beleid ontwikkelt dat invloed heeft op de leefwereld van jongeren, moeten minimaal twee jongeren met verschillende achtergronden, of jongerenorganisaties die hen vertegenwoordigen, op een betekenisvolle manier actief en met een waardevolle stem betrokken worden;
 - Overheden wijzen een verantwoordelijke aan voor kinder- en jongerenparticipatie: iemand met mandaat én met het vermogen zich goed tot jongeren te verhouden;
 - De uitvoering van de Nationale Jeugdstrategie koppelen aan een adviesorgaan bestaande uit een breed gerepresenteerde groep kinderen én jongeren, naar voorbeeld van de jongerenparticipatie in het klimaat burgerberaad;
3. **Investeren in democratie en kinder- en jongerenparticipatie**
 - Apart budget in het regeerakkoord voor ondersteuning en uitvoering van de Nationale Jeugdstrategie;
 - Structurele monitoring van de uitvoering en impact van de Nationale Jeugdstrategie, in samenwerking met jongeren;
 - Projecten die jongeren laten oefenen met democratie moeten structureel ingebed zijn in het onderwijs en als standaard onderdeel van het lespakket terugkomen. Zorg hierbij voor diverse en inclusieve lesvormen, zoals debatten, maatschappelijke projecten, kunst- en filmprojecten en schaduwverkiezingen;
4. **Toegankelijke politiek en wederzijds vertrouwen**
 - Beleidsstukken en besluiten die kinderen en jongeren direct betreffen, zoals bijvoorbeeld het regeerakkoord en de jeugdwet, worden beschikbaar gesteld in jeugd vriendelijke taal. Deze informatie is duidelijk, begrijpelijk en sluit aan bij de leefwereld van jongeren,
 - Het verplicht stellen van terugkoppeling bij elk adviestraject waar kinderen jongeren bij betrokken worden: welke ideeën zijn overgenomen, welke niet – en waarom.

Wij benadrukken graag opnieuw de kracht van dit moment: de formatie en het toekomstige regeerakkoord bieden een unieke kans om kinderen en jongeren niet enkel te zien als volwassenen van de toekomst, maar als volwaardige personen die nu al recht hebben op betrokkenheid bij beleid dat hun leven beïnvloedt.

Alleen door kinderen en jongeren structureel een stem te geven, bouwen we aan een toekomst die recht doet aan hun perspectieven.

Save the Children roept daarom op om:

kinder- en jongerenparticipatie structureel in beleid en wetgeving te borgen.

Mocht u naar aanleiding van deze brief vragen hebben of met ons in gesprek willen gaan, dan kunt u contact met mij opnemen via onderstaande gegevens.

Met vriendelijke groet,

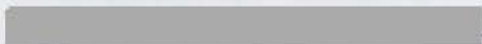
Mede namens de Save the Children Jongerenambassadeurs,

Pim Kraan
CEO Save the Children Nederland

Contactpersoon:

Politiek adviseur
Save the Children Nederland

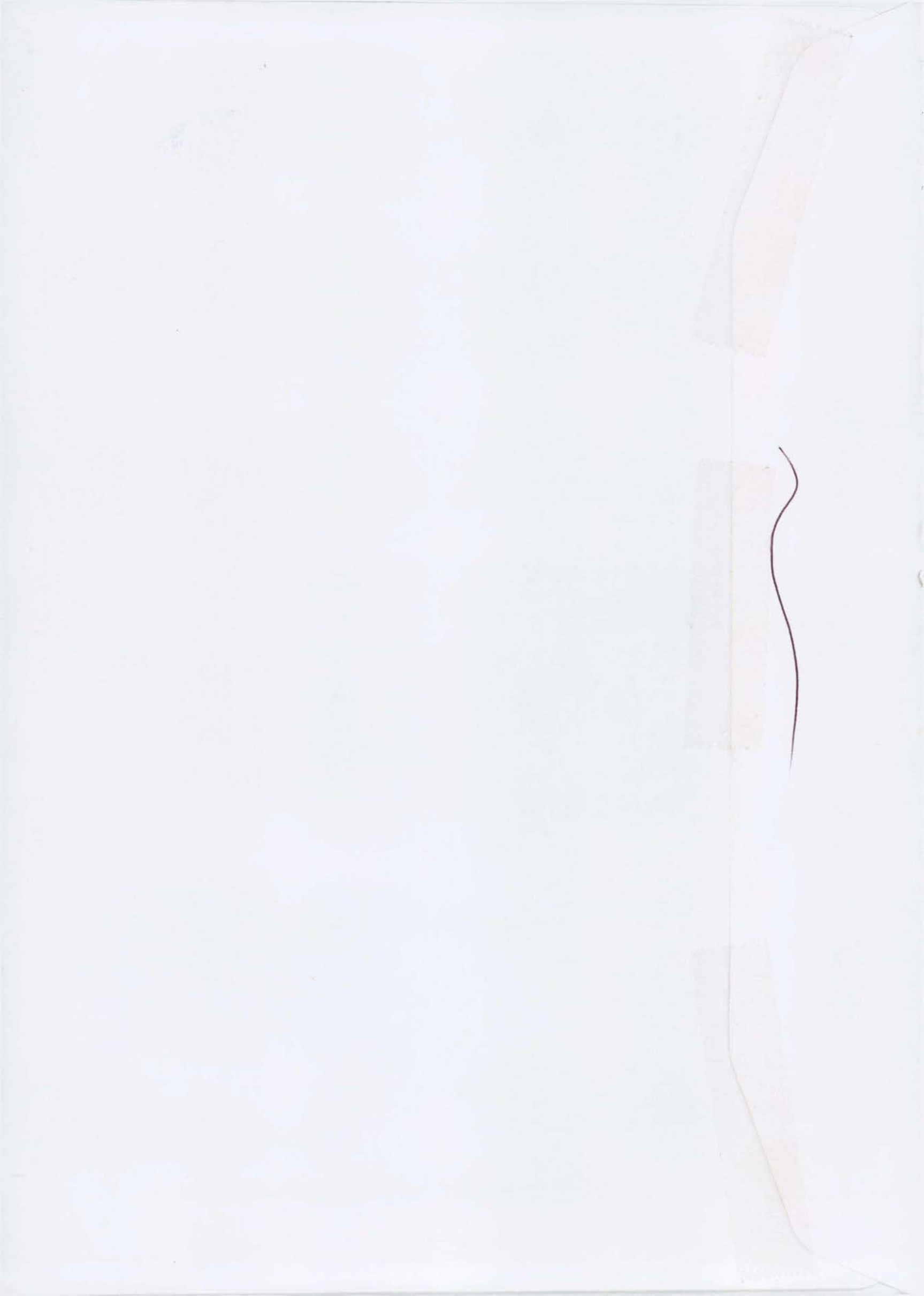
Bijlage: Manifest Nationale Jeugdlobbydag

Laan van Nieuw Oost-Indië 131-K
2593 BM Den Haag
Postbus 82061
2508 EB Den Haag

+31 (0)70 338 44 48
info@savethechildren.nl
Bank: NL24 RABO 0343 5000 00
KvK: 41201463

SAVETHECHILDREN.NL

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Save the Children
T.a.v. de heer P. Kraan
Postbus 82061
2508 EB Den Haag

Kenmerk: 202500788

Den Haag, 13 december 2025

Geachte heer Kraan,

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Wellicht ten overvloede, zoals op de website (www.kabinetsformatie2025) staat vermeld, worden alle brieven aan de informateur openbaar gemaakt.

Hoogachtend,

Rianne Letschert
Informateur